

MUU SIKA- LEHT

1932

MÄRTS

Nr. 3

Muusikaleht

Pää- ja vastutav toimetaja **Riho Päts**

Toimetus: **Leenart Neuman, Riho Päts ja Tuudur Vettik**

KAASTÖÖLISED:

TALLINNAS: prof. J. Aavik, E. Aav, R. Kangro-Pool, prof. A. Kapp, H. Kompus, A. Krull, R. Kull, prof. A. Lemba, prof. T. Lemba, M. Lüdigi, V. Nerep, H. Prants, R. Päts, M. Saar, R. Saving, prof. J. Tamm, J. Vaks, T. Vettik, E. Võrk j. t.

TARTUS: H. Eller, J. Kraut, K. Leichter, L. Neuman, prof. dr. med. A. Rammul, prof. dr. phil. A. Saareste, dr. med. E. Saareste, J. Simm j. t.

TEISTES KODUMA LINNADDES: Joos. Aavik (Kuresaare), F. Klement (Vaiga), V. Krull (Pärnu), P. Laja (Pärnu), E. Mesiäinen (Rakvere), H. Rossman (Viljandi), K. Tuvike (Tõrva), K. Veeber (Türi), J. Välbe (Narva), J. Zeiger (Paide) j. t.

VÄLISMAAL: prof. H. Klemetti, prof. dr. J. Krohn, prof. S. Palmgren, mag. M. Turunen (Helsingi), S. Ranta (Viiburi), V. Siukonen (Sortavala), A. Ebel (Berliin), G. Krause (Varssav, Pariis, Milano j. t.), B. Lamey (Riiia), prof. A. Cmiral (Prahha).

Muusikalehe 1932. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Muusikalehe väljaandja: **E. Lauljate Liit.**

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai t. 12. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Josef Haydn ja tema aeg — R. Päts
Tulevikumuusika — L. Stokovski
Sugemeid Chopinist klaverikunstnikuna — I. Kraut
Kõik lauljad eelproovele! — O. K.
Laulupeo eelproove — V. Nerep
Ülevaade Narva Meestelaulu Seltsi 10-a. tegevusest — K. M. ja J. V.

Uuemat muusikakirjandust
Arvustusi
Lõbusaid lugusid
Mitmesugust
Pilte
Illustratsioone
Karikatuure

„Muusikalehe“ järgmine number ilmub aprillis — Läti muusika erinumbrina

muusikaleht

JOSEF HAYDN JA TEMA AEG

HELILOOJA 200. SÜNNIPÄEVA PUHUL

R. PÄTS

Käesoleva kuu 31. märts on päev, mil kogu muusikaline maailm siirdub vaimus sajandit paar tagasi. See on päev, mis pakub jälle hääd juhust kindlustada meie nüüdisaja helikunstilisile saavutisile teatud toetuspunkte, õigus- tada meie tänapäeva edasipüüdmi- si, julgustada ja anda neile uusi tõukeid ning hoogu. Selles mõttes sarnaseist tähtpäevist pidagem lugu eriliselt.

Üks neid — eeltähendatu, märgib *Josef Haydn'i* 200. sünnipäeva.

Kasutagem siis juhust, et jälle kord meelde tuletada, mis see meile on and- nud.

XVIII sajand oli muusika arengult ebatavaliselt kiirtempoline. Selles mõt- tes teda võib võrrelda renessansi aja- järguga (XVI s.) kujutavate kunstide ajaloos. Seletub see päälle üldise materjaalse ja vaimse tõusangu ka terve rea geniaalsete muusikute — mainigem vaid Haydn'i, Mozart'i ja Beethoven'i — olemasoluga.

Ja tolleaaja muusikas ühes uue sisuga tekivad ka uued vormid, mis oma tähtsusest saavad pöördeliseks. Erilise õitsengu osaliseks saab instrumentaal- muusika. Siin, vastandiks endisele n.-n. *monistlikule* muusikastiilile, tekib täitsa uus stiil, n.-n. *dualistlik*, mis saab valitsevaks. Vahe nende kahe stiili vahel on selles, et endised muusikalised üleschitised toetusid päämiselt vaid *ühele* teemile (kujukaima näitena mainigem Bach'i fuugasid, kus selgeimini nähtub, kuidas peagu kõigi nende keeruline arhitektoonika areneb välja vaid ainsast teemist), aga uus ajajärk nõuab ka kunstis uut elulisust — kontrasti, ja see toobki vastse muusikastiili — dualistliku, mille vormi ehitisliku alusena ei piisa enam ainsast teemist, vaid võetakse tarvitusele *kaks* kontrasteerivat. Sellest kujuneb lõppeks *sonaadi* vorm, mis säilund peagu siiani. Muidugi mitte järsku ei tekkind väljakujunend sonaadi vorm. Alul kontrast avaldus vaid helilises ja rütmilises mitmekesisuses, siis sonaadi vormi kultiveerivad ja viivad

Josef Haydn

sammu edasi J. S. Bach'i pojad Ph. Em. ja W. Friedeman Badh'id. Aga lõplikult kaheteemilise vormi viib läbi *Josef Haydn*, keda seepärast nimetataksegi aluse panijaks muusikalisele dualismile. Küll võib juba varemaegseski muusikas leida mõningaid dualismi tunnuseid (kaheteemilised fuugad, aariad, süüdid, ka sonaadid), ent need avalduvad vaid episoodiliselt. Aga Haydn'i kaheteemilise sonaadi, õigemini „Sonaadi allegro“ vormiga muusikaline dualism võidab endale kindla koha, saab süsteemiks, valitsevaks stiiliks.

Sonaadi vormi tekkimise üle süeb mittehuvituseta sotsioloogilise hüpoteesi tuntud Moskva ülikooli prof. S. M. Černodanov, kelle andmeid käesolevaski kirjutises on kasutatud. Ta seob selle kunstivormi tekkimise tolleaja poliitilis-sotsiaalse olukorraga, mis avaldus karmis võitluses kahe kultuuri vahel: feodaalklasside väljasureva — ja majandusliku, sotsiaalse ning poliitilise isikuvabaduse tähe all sammuva uue järelkasvu kultuuri vahel. See tekitas kultuurilise olemasolu lõhestust, aga psühholoogiline lõhestus teostas ka kunstiliste elamuste keerulises kompleksis lõhestuse, mille tagajärjel kunstiline väljendus püüdis omandada vastava vormi. Sarnaseks osutuski uus sonaadi vorm, mis vastas paremalt aja vaimule ja mitte ainult oma esimese jao n.-n. sonaadi-allegro dualistliku väljenduslaadiga, vaid ka oma üksikute mitmekesiselt kontrasteerivate osadega. Sonaadi vorm omas siis esmakordselt kuju, mis koosnes neljast osast: esimene — julge iseloomuga — *sonaadi allegro* vormis, teine — andante või adagio, enamasti *rondo* vormis, kolmas — menuett, vanaaegne tants 2- või 3-jaolises lauluvormis, ja neljas — jälle julge, kiirtempoline *allegro* või *presto* — enamasti ka *rondo*. Varemajad ajajärgud sarnast sonaadvormi ei tundnud. See tekkis ajavaimust, mis ka kunstis esile kutsus uute, laiemate vormide tarviduse, mis oleksid võimelised ümaramalt kujutama tolleaja seltskonda huvitava idee või kollektiivse emotsiooni arenemist. Tolleks XVIII s. seltskonna haaravaks emotsiooniks oli elurõõmu, julgust ja enesekindlust. Sellest ka tolleaegse sonaadi vastavad osad, mis neid emotsioone paremini väljendavad. Ja *Josef Haydn*-ile kuulub siin eestvedaja au. Haydn'i instrumentaalset loomingut läbib peagu tervenisti sonaadi vormi põhimõte. Mainigem ta klaverisonaate, kvartette, triosid, kontserte ja sümfooniaid, mis kõik vormilt pole muud kui sonaadid. Keelpillidekvartett arenes vaid tänu Haydn'-ile iseseisvaks kammermuusika tüübiks ja selles muusikaline dualism endale kõige esmalt võitis kindla positsiooni. Haydn'i sümfoonia kujutab muusikaliste mõtete, vormide ja värvide rikkalikumat vara, mis endisega võrreldes otse üllatab. Haydn'i loetakse ka kaasaegse orkestri asutajaks, sest tema oli see, kes pani aluse orkestri iseseisvusele (varemalt oli orkester päämiselt vokaalteoste saateks) ning arendas sellest muusikalise üksuse, mis täiesti iseseisvalt on võimeline kujutama muusikalisi ideid. Seda uut Haydn'i poolt näidatud teed mööda sammusid edasi kõige esmalt Mozart, siis Beethoven ja lõppeks tema järeltulijad kuni siiani. Kui esialgsed iseseisva instrumentaalmuusika katsed kujutasid vaid sisutut helilist mängu, siis Haydn'i ja Mozart'i muusikas ilmneb juba suurel määral nende sisemaailma jäljendit ja põhjendatult neid kutsutakse „hangelise muusika“ asutajaks. Vaikne rõõm, vähenõudlik rahulolu eluga hoovab Haydn'i teoses, südamliku soojusega ja hingelisusega on läbi imbund Mozart'i teosed. Ja siis Beethoven'i juures spets. muusikalised vahendid osutusid juba küllalt võimeliseks inimkonna kõrgemate ideede kajastamiseks. Siit see on edasi arenend. Ja kui Beethoven vast esmakordselt kindlamal kujul end laskis juhtida devii-

sist, et muusika on määratud *hingele*, mitte kõrvadele, siis seda enam on meie kaasaegne helikunst seda tahtnud järgida. Ja sammutakse muudkui edasi. Esimene algatus aga oli Haydn'ilt ja tema teadlik kindlapõhimõtteline uuduse taotlemine kooskõlas oma aja vaimuga olgu meiegi pioneeridele eeskujuks.

Lõppeks, ülevaate täielikkuse mõttes, toogem siin Josef Haydn'i lühike eluloolinegi andmestik.

Josef Haydn sündis 31. märtsil 1732 austria-ungari piiriäärses alevikus Rohraus käsitöölise pojana. Oma muusikalist karjääri ta algas koduse laulmisega, mida hiljem jätkas kirikukooris diskantistina. 17-a. noormehena mõnesugusel põhjusel ta lahkus kantorite koolist ja oli sunnitud hulkuma töötatõsena Viini tänavail. Siis tuttav muusik võimaldas talle oma pööningul varjupaiga ja teenistuse hankimiseks Haydn andis tunde, tegeles koorilauljana, orkestrandina, mängis Viini bürgerite pulmades ja varrudel. Selleaja töö päranduseks on rohkearvuline kogu tellimise päälle kirjutatud menuette ja serenaade, millel aga siiski vaatamata nende tekkimisoludele ei puudu sageli kõrgegi kunstiline väärtus. 29-aastasena Haydn astus rikka vürsti Esterhazy' teenistusse, kelle juurde jäi peagu kuni surmani. Esterhazy' juures Haydn täitis tolleaaja kombeile vastavalt väga mitmekesiseid kohustisi: oli dirigendiks, heliloojaks, koorijuhiks, vürsti laste õpetajaks ja isegi muusikariistade häälestajaks. Aga kõigile rohkeile kohustisile vaatamata ta heliloominguline tegevus arenes siiski väga viljarikkalt. Ka ta kontserttegevus pälvis märkimist, kuna ta orkester koosnes valitud mängijaist ja oli suuremaid maailmas. Veel vanas eas ta sooritas hiiglaedulise kontsertmatka Inglismaal, mille eest sai Oxfordi ülikoolilt haruldase „muusikakunsti doktori“ aukraadi. Inglismaa reisud tõid talle hää varanduse, mis andis võimaluse ta elu viimseil aastail täielikult loominguks pühenduda. Haydn suri kõrges vanaduses — 77-aastasena.

Haydn'i helilooming on väga arvukas. Ta on kirjutand üle 120 sümfoonia, millest paljudki veel tänapäevalgi on alal hoidnud oma värskuse ja huumori (mainigem vaid mõningaid üldtuntuid — „Oxford“, „Sõjaväeline“, „Laste sümf.“, „Hommik-sümfoonia“, „Lahkumine“ j. t.), 83 keelpillide-kvartetti, 70 triod, 33 klaverisonaati, 24 ooperit, 40 kontserti, 2 oratooriumi („Aastaajad“ ja „Loomine“), 400 menuetti ja suure hulga mitmesuguseid vaimulikke teoseid. Kogu seda loominguks kõige ta mitmekesisuse juures läbib Haydn'ile tüübiline joon — elurõõm, julgus ning otsekohesus.

(S. Čemodanov'i, Saketti' ja Riemann'i ainetel.)

Haydn'i anekdoote

Aastal 1805. levitasid Pariisi ajalehed teadet, et Josef Haydn on surnud. Seepäälle komponeeris Cherubini kiires korras ühe kantaadi ning heliloojat austati leinateenistusega, kus muu-seas ka Mozart'i „Requiem“ kanti ette. Kui Haydn Viinis sellest sai kuulda, tegi see talle palju nalja: „Kahju! Oleksin teadnud sellest leinapidustusest, oleksin sõitnud kohe Pariisi ja juhatand requiem'i isiklikult.“

□

Vürst Esterhazy laskis Haydn'il tavalisti ka oma lauast osa võtta. Ent neil päevil kui vürstil oli külalisi, pidi kunstnik lõunatama oma toas. Kord kui kaks inglise lordi vürsti külastasid, imestasid nad, miks Haydn lõunalauale ei ilmu ja tunnistasid avameelselt, et nad suure reisu üle kanali ja Saksamaa vaid selleks võtsid ette, et näha suurmeistrit ja temaga võida rääkida. Piinlik oli vürstil. Ta laskis kohe oma kapellmeistri kutsuda.

TULEVIKUMUUSIKA

L. STOKOVSKI

Muusikal, nagu kõigel muulgi, on omad ajajärgud ja mulle paistab, et euroopa muusika on jõudnud ühe suure ajajärgu lõppu. XVII sajandil hakati Euroopas rajama muusikat heliastmikule, mis jagas oktaavi kaheteistkümnesse võrdsesse ossa. Helivahed tasandati (tempereeriti) ja määrati kindlaks (standardiseeriti). Aga standardiseerimine iseenesest on vastolus loova kunsti hingega. Temperatsioon pandi toime seks, et helikunstnikud võiksid kergemini siirduda ühest helistikust teise. On huvitav paradoks, et euroopa vahest suurim helilooja (Bach) põhjustas selle standardiseerimise. Sellele heliastmiku jagunemisele järgnes suur areng, mille tulemuseks on meie-aja kõrgelearenend muusika, mis aga samas on jõudnud oma arenemisjärgu lõppu. Ja Euroopa muusikamehed on küsimuse juures, mis toob uus arenemisjärg, mis on see uus jõud, mis muusikat juhib edasi tollesse tundmatusse ajajärku?

Mõned meist arvavad, et uue muusika pääomaduseks saab olema suurem paindumus igas suhtes; rütm areneb kaugemale praegu tarvitusel olevaist vormest ja intonatsiooni suhtes võetakse tarvitusele $\frac{1}{4}$ -toonist väiksemad vahed kuni $\frac{1}{16}$ toonini. Olen viimasega katsetand oma orkestriga (Philadelphia sümfooniaorkester). Loomulikult sellele järgnes opositsioon. Inimesed solvuvad sellest, mis on uus. Kuid sarnane astmikujaotus pole sugugi tundmatu Idamaile, kes on $\frac{1}{4}$ -toon-süsteemi juba ammu võtnud tarvitusele. Euroopa ja Ameerika rahvale on sarnane astmikujaotus uuduseks, ja uudus tekitab tarvitajaile raskusi.

Kui istusin mineval suvel Ojai Valley ligidal, kuulsin grammofonis vina mängu. Muusika oli ilusaim, mida kunagi olen kuulnud. Selle peagu jumalik ilu oli hüpnotiseeriv, samas äärmiselt lihtne, ja selle tunneteküllus kõrge. Kuulates toda mängu, võisin panna tähele $\frac{1}{4}$ -toonist väiksemaid vahesid. Olen juba mõni aeg oma abikaasaga olnud vaimustatud india igivana tarkuse kirjanduse lugemisest, ja tollest kokkupuutest oli küllalt, et otsustada kasutada esimest juhtu Indiasse sõiduks uurima india mõtteviisi ja kunsti kohapääl.

Nüüd olen tutvunud india muusikaga väga mitmest küljest ja hakkan üha selgemini mõistma vahet ida ja lääne muusika vahel.

Näiteks rütmis, mis on ühemõõduline muusika osa, olen märgand, et Indias on nii kõrgele arenend varjundeid, et nende kõrval lääne muusika rütmid tunduvad lapselikena. Edasi, muusika kahemõõdulises osas, meloodiakäigus, on heliastmeid ja kombinatsioone, mis on nii ülevad ja kaunid, et meie muusika intervallid nendega ilustatuina tunduvad karedaina ja kohmakaina. Harmoonia on muusika kolmemõõduline element ja euroopa muusikas on see arenend väga kõrgele, kuna seevastu India pole seda veel hakand oma muusikas tarvitama. Kuid sääl on üheks muusika algteguriks neljamõõduline algaine; selle jumaliku omaduse vibratsioonid on tunda hinges ja südames ning loob meis iseäralikke kõrgeima muusika tundeid. Selles suhtes on India Euroopast hulga ees. Kõik kunstid on rajatud vibratsioonile ja muusika on vibratsiooni ja hääle eriline ilmutusvahend. Helikunstnikuna olen uurind neid värinaid kogu eluaja, ja siiski

võin ütelda, et minul, nagu üldse kõigil teistelgi lääne muusika edustajail, on selles suhtes Indiast palju õppida.

Usun, et tulevikumuusikal saab olema valjult-teaduslik vorm, et sünnib taas uusi kunstnike-teadusemehi, nagu Leonardo da Vinci oli renessanssajal, millal kunst pakkus laiaulatuslikumaid võimalusi ja vabadusi. See kunstivabadus saabub uuesti ja kunstnikud-teadusemehed hakkavad uurima põhivärvinate säädusi ja õpivad tundma neid sidemeid, mis ühendavad kõiki kunste. Nad ei leia ainuüksi sidemeid, vaid nad nende värvinate kaudu suudavad selgitada ka hariliku elu ja kõrgeima hingeelu vahelised suhted.

Ma ei tea veel praegu, kuidas tulevikumuusika saab jagu tehnilisest küljest, kuidas kontserdil kasutatakse $\frac{1}{16}$ -toonilist heliastmikku, kuid olen kindel, et väljapääsutee leidub. Tunnen aga siiski, nagu näeksin selgesti, et oleme parajasti siirdumas tollesse intonatsiooni peensuste ajajärku. Inimesed ütlevad küll, et Ida ja Lääs on igavesti teineteisest lahutatud. Mina aga usun, et Ida ja Lääs lõppude-lõppeks ühinevad muusikas ja täiendavad teineteist. Kui too India muusika imelik meloodiline ja rütmiline omapära ning selle hurmavad parandused suudetakse kindlustada harmoonia abil, mis kahtlemata ükskord tuleb, tema enda sisemisest olemusest väljudes, siis elustub kangestund muusika ja ühinevad isesuguste muusikate tõekspidamised, millest järgneb, et Ida ja Lääne muusika astumine uude arenemisjärku toob etteaimamata võimalusi. See tõus ei puuduta mitte ainult muusikat, vaid see põhjustab uusi eri-kunstialade vahelisi vorme. Ja nõnda pääsevad maailma eri-rahvad ükskord ühendusse üksteisega kunstide kaudu, ja neid lahutavad piiripostid kustutatakse.

The Theosophical Messenger — Suomen Musikkilehti. Tõlk. E. M.

Lõbusaid lugusid

Keegi noor helilooja külastas kord Richard Strauss'i ja tõi kaasa oma uue heliteose partituuri, mis oli dimensioonilt aukartustäratav. Strauss lehitses seda ja sõnas: „Kuidas? Kolmekümnekahehääline? Mulle näib, et olete võtnud mind eeskujuks!“ Helilooja naeratas. „Ent mina, armas sõber, pole kuigi sobiv eeskuju,“ lisas Strauss. „Peaksite uurima isa Haydn'i! Neljahääline keelpillide-sääde — see on palju rohkem kui kolmekümnekahe-hääline.“

□

Ühel Arnold Schönberg'i uue orkestriteose korrektuurproovil küsis orkestri-muusik dirigendilt: „Kas ei peaks siin kolmandal corno'l F olema? Siin on Fis, aga Fis ei sobi!“ — „Küllap on Fis ikka õige“, vastas dirigent partituuri lehitsedes. „Selle muusika juures peate harjuma järgmisega: kui kõik sobib, siis pole õige; ent kui ei sobi, just siis ongi õige!“

□

Ühel Brahms'i pidustusel mängiti lõpuks akadeemilist pidulikku avamängu, kus mõlemad dirigendid olid kaastegevad — seekord orkestris löökmänguriis-tade juures. H. v. Bülow võttis *piatti* oma hoolde ja noor R. Strauss asus suure trummi juurde. Ent mõlemal oli selle piduliku koosseisu juures suuri raskusi pauside lugemisega. Proovil oli Strauss juba neljanda takti juures n.-ö. „omade-ga läbi“. Siis ta aitas enda hädast välja seega, et mängis oma suure trummi partiid partituuri järele. Aga Bülow, olles oma osa rohkete pauside tõttu era-kordselt erutatud, koondas kogu oma oskuse ja jõu pauside lugemisele, aegajalt ikka trompetistilt küsides: „Kus me nüüd oleme?“ ning siis jälle edasi lugedes: „üks, kaks, kolm...“ Vist kunagi ei ole nähtud vaeva orkestri löökmänguriis-tade juures niipalju kui sel õhtul, kus mõlemad dirigendid olid kaastegevad.

SUGEMEID CHOPIN'IST KLAVERIKUNSTNIKUNA

(ADOLF WEISSMANN'I TEOSE PÕHJAL)

I. KRAUT

Chopin

Chopin kontsentreerub täieliselt klaverile. Siin, klahvide väikeses riigis, on ta kuningas, siin peituvad ta loomingu ja mängu allikad. Juba lapsena kiindub Chopin innuga klaverisse: ta kuulatab selle sügavamaid avaldisi ja omandab seda ülipeent sõrmedetunnet, mis talle võimaldab välja tuua klaverist peenimaidki muusikalisi nüansse, kusjuures pääsäädiseks talle on kõlaline ilumeloodia.

Chopin on muusikaga kasvand kokku oma elu esimesis aastais. Sügavasti mõjub ta arenemisele ta ema, kes on kirglik muusikaharrastaja, laulab suure armastusega prantsuse romansse, aariaid, poola rahvalaule, saates end klaverikordil. Oma emalt pärib Chopin seda närvitundelisust (Fein-

nervigkeit!), mis saab ta kunsti põhjaks, kuid elus toob talle palju kannatusi. Keha on nõrk, haiglane ega toeta sugugi liig vastuvõtlikku hinge. Juba lapsena annab end tunda lahkeli: rõõmsaimas tujus puhkeb ta äkki nutma, kui muusika puudutab ta hinge sügavat olemust. Öösel, kui kõik vaikne, läheneb ta salaja klaverile ja jagab siin oma tundeid: päevased elamised kanduvad loomingusse.

Esimese süstemaatilise juhatus klaveri alal saab väike poiss oma vanemalt õelt, — kes talle on suur autoriteet. Varsti on aga see allikas ammutatud põhjani, ja õe aset täidab elukutseline muusik — Albert Zywny, kelle juhatusel all Chopin uurib eriti Bach'i, Mozart'i, Beethoven'i ja kes talle annab põhjalikku õpetust kompositsiooni alal. Kuid varsti näeb Zywny'gi, et ta õpilase and ja fantaasia nõuavad suurejoonelisemat juhtimist ja tugevamat kätt. Ja nüüd

astub Chopin'i ellu see isik, kes ta arenemises etendab põhjapanevat osa — Josef Elsner. Varssavi konservatooriumis, kus Elsner direktoriks ja õppejõuks, saab Chopin oma lõpliku hariduse. Elsner juhib oma geniaalset õpilast suure armastuse ja arusaamisega ja on talle rohkem kui ainult õpetaja. Siin omandab Chopin selle kindluse klaverikompositsioonis, mis talle võimaldab viimistella oma töid lõplikult, ja 3-aastase õppimise järel võib konservatoorium saata ellu oma andelisema õpilase.

Oma kodulinnas Varssavis on Chopin juba ammu kuulus. Teda armastatakse, teda hellitatakse, ta on lugupeetud külaline peagu kõigis Varssavi salonges. Ja ta tunneb end siin hästi — kodusena ja kindlana. Ta aristokraatsele iseloomule on parfümeeritud salongiõhkkond suureks tarviduseks ja selle viisakus ja konventsionaalsus ta liig sensiiwsele hingele kaitsvaks kattedeks.

Chopin elab intensiivset elu: ta mängib omi ja teisi kompositsioone, kuulab mitmeid tolleaegseid kuulsusi, nagu Hummel'it, Mošeles't, Paganini't, kes temasse jätab eriti sügava mulje; tal on sõpru, keda ta armastab kogu oma kirgliku hingega. Ta on kokku kasvand oma isamaja ja isamaaga. Ja siiski ei ole ta rahuldatud, ta igatsus küündib laiemasse maailma, ta geenius ihkab maailmakuulsust...

Esimene samm viib teda Viini. Siin ta mängib mitmel kontserdil, leiab suure poolehoidu, kuigi ta mäng paistab liig tagasihoidlik, liig tasane. Sest viinlaste kõrvad on harjund tugeva virtuoosliku mänguga. Ja kui isegi Beethoven'i sõber, krahv Lichnovsky, kes Chopin'i mängust on väga vaimustatud, talle pakub oma klaveri järgmiseks kontserdiks, sest sellel olevat suurem toon, siis tänab Chopin selle eest lahkesti, vastates talle omasel viisakal toonil: „See on ainult minu viis nii mängida, tean aga, et olen daamidele ja kunstnikele meeldind“. Chopin'il on siin saand teadlikuks ta iselaad; ta ei tahagi kaasa kiskuda suuri masse, ta mäng on meeolukalt looritud, ta unistab rohkem omaette.

Kuid Viingi ei suuda Chopin'i lõplikult rahuldada. See linn paistab talle liig väikekodanlik ja jääb võõraks ta hinge. Ta eesmärk on tähistatud juba ammu — teda tõmbab Pariis. Otsus ärasõiduks on juba tehtud, aga ikka jälle Chopin liukkab lahkumispäeva edasi, teda piinab halb aimdus. „Ma sisendan endale, et lahkun Varssavist selleks, et mitte iialgi enam tagasi tulla,“ ütleb ta sõbrale. Korraldatakse ta lahkumiskontsert, kus ta mängib päämiselt oma töid.

Pariisis keeb tollal muusikaline elu. Siia on kogunend muusikataeva säravamad tähed: Liszt, Mendelssohn, Kalkbrenner, Bellini j. t. Chopin'i kohutab alguses see hiilgav, liig hele suurlinna elu. Seni on ta eland päämiselt unistades omaette. Kas ta suudab koduneda selles keerises?

Chopin mängib oma uute sõprade ringis ja võidab otsekohe kõik südamed. Ta isik oma puhtlühilise mänguga on neile midagi uut, toob uue noodi klaverimuusikasse. Kõige soojema ja suuremeelsema sõbra leiab Chopin Liszt'is, kes teda ei jõua küllalt kiita. Ta tutvuskond laieneb kiiresti, ta tegutseb pääasjaliselt klaveriõpetajana Pariisi peenemas seltskonnas ja esineb siingi oma ja teiste töödega. Igauks otsib ta sõprust, tahab astuda lähemale sellele haruldaselt sümptaatsale inimesele, kes kõigile meeoludele vaatamata võib olla nii lapselikult rõõmus. Kuid intiimsuseni ei pääse keegi talle lähedale, oma hinge sügavuses jääb Chopin siiski üks. Ta ütleb ise endast kord: „Mis puutub minu tundeisse, siis olen ma teiste suhtes ikka süngoopides.“

Avalikult iseseisva kontserdiga esineda Chopin kardab. Ta kardab, et ta ei suuda rahuldada suurt publikut, nagu Liszt seda teeb oma dramaatilise-heroilise mänguga. Kord mängib ta oma e-moll-kontserti teiste kunstnike hiilgavate esinemiste seas — ja ta mäng jääb pimedusse, kaob teiste hulgas, publik jääb külmaks. Chopin'i tasane keel, mängu unistav karakter lahutab teda lõplikult massist. Haavatuna tõmbub kunstnik endasse: ainult siis kui teda palutakse, kutsutakse, ta avaldab ennast nendele, kes mõistavad ta poeesiat. Ja ajajooksul on kogunend ta ümber need peenetundelised vaimu- ja verearistokraadid, kes ta kunsti laubivad ja oskavad teda nautida. Neile Chopin avab täieliselt oma hinge ja tõmbab neid kaasa oma muusika-maailma, nii et kord üks neist vaimustatud sõpradest päale kontserti talle kirjutab: „*On est seul avec vous au milieu de la foule*“. (Tunned ennast teiega üksi hulkade seas.)

Vahepeäl on Chopin külastand mitu korda Saksamaad, pääasjaliselt seks, et kohata sääl vanemaid ja sõpru. Ta sirutab oma käed kodumaa poole, et säält tuua endale elukaaslase. Marienbadis saab ta kokku Maria Wadzinskaga, oma lapsepõlve mängusõbraga. Maria Wadzinska paistab talle selle ideaalse naisena, keda võib ihaldada. Talle on pühendatud valsse As-duur (op. 69, nr. 1), etüüd f-moll (op. 25, nr. 2), nocturne cis-moll (op. 27, nr. 1). Nad kihluvad Marienbadis. Kuid Chopin peab kogema, et see jumaldatud naine haavab ta südant parandamatult, kuna kogu see suhtumus on talle vaid armumänguks.

Jälle on ta Pariisis. Siin leiab teda sarnases kurbuses ja abituses George Sand — mehelikult energiline ja hingelt võimas naine. Chopin'i see tutvus ei huvita, tundub talle isegi ebasümpaatsena. Chopin'i passiivsus aina provotseerib George Sand'i kapriisset valitsushimu. Viimane paneb mängu kogu oma völlumisoskuse, et omandada sõber, kellega hiilata seltskonnas. Chopin alistas oma hingelises väsimuses. Aeg möödub vaheldumisi Pariisis ja Palmas, Majorka saarel. Selle saare kliimaatilised ja looduslikud ilud äratavad Chopin'is viljakat loomisindu. Siin sünnivad ta tuntuimad prelüüdid. Kuid see tõus on ainult ajutine. Elu George Sand'iga valmistab talle palju sisemist piina. Ja kui lõppeks nende teed lahkuvad, siis on Chopin täitsa murtud — hingeliselt ja kehaliselt. Ta tervis halveneb, palavikud ei kao ning nõrkus kasvab iga päevaga. Ja ta üksildus aina mõjutab ta kehalist ja hingelist laostust. Ei piisa tööjõudu pisemaikski pingutusiks, ja haigusidud avalduvad pahaendeliselt. Sõprade palve veelkordseks esinemiseks äratas nagu uuesti huvi. Suure armastusega valmistatakse kontsert ette. Chopin'il ei ole sellega muret: ta leiab sääl ees vaid parimaid sõpru, instrumendi, millega tal oli võimalus juba kodus tutvuda, midagi ei tohi rikkuda ta hääd meeleolu. Ja näib, et elutahe Chopin'is lööb hetkeks lõkkele. Kramplikult pingutatud jõuga mängib ta keset tualettide- ja lillede-rikkust — salongi-meeleolu on teda nakatand, ent kunstnike-toas vajub ta kokku.

Järgneb raske aeg, kus Chopin isegi õpib tundma vaesuse häda. Väike reis Inglismaale kurnab teda lõplikult. Inglased ei meeldi talle. „Tunnen end siin nagu viulikeel kontrabassil“, kirjutab ta Pariisi. Koju jõudes tunneb ta end surijana. Viimseil elutundidel näeb ta enda ümber armsaid nägusid, sest sõbrad on kogunend, et talle olla lähedal. Ainult ema puudub. Siis veel viimsed soovid: ta matusel mängitagu Mozart'i Requiem ja ta süda maetagu Varssavi. Viimsed mõtted näikse kuuluvat kaugel olevale emale, sest ta sureb sõnadega: „*Matka, moja biédna matka!*“ (Ema, mu vaene ema.)

KÕIK LAULJAD EELPROOVELE!

On aland suur töö — X üldlauupeo eelproovid. See on töö, mis nõuab suurt enesesalgamist üldjuhtidelt — instruktoreilt ja samuti lauljailt. Missugune raskus on panna paarkümmend koori, kes igauks isesuguses olukorras ja isesuguse juhataja all õppind, paari tunni jooksul üheskoos laulma! Sää! on raskusi juhatajal ja raskusi lauljail, sest peagu iga koor on õppind omamoodi laulma. Ning see nõuab palju harjutamist, et kõik need suud häälitseksid täpselt korraga üldjuhi liigutuste järgi, rääkimata muist peensusist. Ning see kohustab kõiki lauljaid igast eelproovist osa võtma, et sää! harjuda ühtesulama ühiseks masskooriks, sest ainult pääproov ei suuda üksinda midagi päästa.

Kuid kahjuks on koore ja üksikuid lauljaid, kes ei näi hindavat küllalt eelproovide tähtsust. Seda oleme näind juba eelmisel laulupidudel, et mõni koor ilmub ainult ühele eelproovile (harilikult viimasele) või ei ilmu üldse, ning olles oma võimeile julge ja uhke, minnakse otsekohe kontserdile laulma. Ja nähtavasti hakkab korduma sama lugu ka X üldlauupeo eelproovega, sest juba esimesed eelproovid on mõnelgi pool näidand suurt puudumise protsenti. Näiteks ühel eelproovil oli kaheksateistkümnest koorist kohal ainult kümme ja ülesantud lauljate arvust ainult üks kolmandik. Tõsi küll, et ilm oli tol korral kaunis külm, kuid siiski ei või see olla nii ületamatuks raskuseks. On ju ka mõnikord põhjusi, mis takistavad eelproovist osavõttu, kuid on ka sarnaseid koore, kes ilma eriliste põhjusteta puuduvad proovelt.

On varem ja ka käesoleva laulupeo puhul hoiatatud koore ja lauljaid, et nad kustutatakse lauljate nimekirjast ega lasta neil osa võtta laulupeost, kui nad ei käi korralikult eelproovel. Et aga sarnane hoiatus on jäänd hoiatuseks, siis ei pöördä sellele erilist tähelepanu, kuid siin peab kord tulema pööre! Lauljate Liidu juhatus peaks tõesti võtma tarvitusele need hädaabinõud ja kõrvaldama sarnased koorid, kes ignoreerivad Lauljate Liidu korraldusi ja samuti teiste lauljate hääd tahet. Muide see halvab üldist korda ja hellitab hoolimatusele.

Eks ole kõigil kauge maa tagant külma ilmaga ja teinekord läbi pori ja vihma halb tulla eelproovile. Ning eks ärata see neis lauljais rahulolematuse, kes on korralikult käind igal eelproovil, nähes teisi laulupeole sõitvat ilma ühelgi eelproovil käimata. Ja küllalt on juba lauljais nurinat ja pahameelt selle üle, kuid see kõik ei kandu loomulikult juhtivate jõudude kätte, vaid jääb pakitsema aina iga laulja hinge, oodates siiski kustki õigeksmõistvat lahendust.

Ei, lauljad ja koorijuhid! Ärgem olgem isemeelsed ja kitsarinnalised. Tuleme kõik korralikult igale eelproovile ja kasvatame tahet ja püsivust, viia eelolev juubelilaulupidu paremini lõpule, kui oleme suutnud seda teha varemäl laulupidudel!

Aga kui ei ole mõnel hääd tahet alluda üldsuse soovele, siis tarvitagu siin need karmi kätt, kel seks õigus ja kohustis. Meid võib olla paar tuhat vähem ning laulame paremini, kui oleme kõik näpunäited saand üldjuhtidelt, kui siis, kui viimasel päeval kontserdile minnes meie ridadesse tuleb paartuhat sarnast, kes pole veel üldjuhti näindki. Siin on iga laulja ja iga koorijuhi pühim kohus hoolitseda selle eest, et kaoks kord sarnane hoolimatus eelproovide vastu. Igal eelproovil kannab iga laulja kivi alusmüüri, millele kerkib Anno 1933 meie rahvuslik suursaavutis — juubelilaulupidu. Seks tahet ja jõudu!

O. K.

LAULUPEO EELPROOVE

V. NEREP

Viis eelproovi, mida mul juba on tulnud kaasa teha, ei või muidugi veel anda üldistavat hindamist laulupeo muusikalise ettevalmistuse kohta, kuid nende alusel on siiski võimalik luua teatav perspektiiv, samuti olla abiks ilmsikultunud puuduste kõrvaldamiseks. Kõigepäält: mis on vajaline 10. üldlaulupeo muusikaliseks kordaminekuks? Sama, mis iga üksiku koori korralikuks esinemiseks: hoolas eeltöö, lisaks ühtlustatud tempod ja nüansid massesinemiseks. Selleks ei ole teist teed, kui et kõik, kui lauljad nii koorijuhid, võtaksid osa eelproovest *täies koosseisus*. Siin ongi valusam punkt. Seni on harjutusist võtnud osa alla poole registreeritud lauljaist. Isegi kõik koorijuhidki ei näi nende vastu tundvat huvi. Ma ei taha sellega muidugi öelda, nagu ei tunneks kooride juhid oma tööd! Ei, vaid see on lihtsalt ühtlustamiseks vajaline. Iga laulu on võimalik mitmet viisi tõlgitseda ja ette kanda ning iga koorijuht teeb seda oma-moodi, kuid massesinemiseks on sellest vähe. Selleks on vaja kasvatada lauljaid püsivalt ühtlasele tempole ning stiilile. Kuid lõpuks on ju terve ettevalmistus ikkagi kohapäälne koorijuhtide töö.

Sellegipärast pean tunnistama, et on tehtud tugev portsjon tööd. Et mõned koorid ei oleks laule õppind, on olnud võrdlemisi üksikud juhud. Paremad ses suhtes olid Valga ja Viljandi ringkonnad, mille keskuse moodustasid nende linnade koorid, kes olid laulud õppind hästi selgeks. Ka Elva ringkond osutus tubliks, kus leiduvad eriti kõlavate häältega sopranid. Väga nõrgalt ettevalmistunuks osutus aga Tartu linn, kuna Tartu ümbruskond juba oli intensiivsem. Üldiselt näib lauljaskonna meeleolu olevat värske ning selgroomas, lauldakse innuga ja huviga. Ka kava kohta on paljud koorijuhid avaldand rahulolemist ning just nende hää suhtumine tööle on kindlamaks pandiks laulupeo kordaminekuks.

Nüüd, kuidas suhtuda puudumistele? Arvan, et kui enamuse koorist on eelproovil ja oskab laule, siis peaks ka puuduv osa oskama. Ning kui ka koorijuht on kohal, siis ei ole kahtlust, et laulud edaspidi ühtlustatakse. Iseasi on, kus koorid puuduvad täies koosseisus. Ei ole võimalust nende oskust kontrollida ning nad võivad kujuneda raskuseks. On ju küll igal kooril oma täiesti usutav põhjendus puudumise kohta, kuid ega see asja paranda. Lauljate Liidu juhatus peab hoolitsema selle eest, et kaasa teevad ikkagi ainult usaldusväärsed koorid ja lauljad. Rohkem kui 18.000 lauljat, kes laulupeole seni registreerund, on küllalt suur arv selleks, et välja valida *ainult eelkontrollist* osavõtnud koorid ja lauljad. Et laulupeol enesel harjutusilt puudumine tehakse võimatuks, see on kindel, ja selle kohta on ka kavad juba olemas. Võib-olla tihe laulupidude arv ja täpse kontrolli puudumine on jätnud lauljale eelharjutused oma südametunnistuse asjaks ja teind distsipliinilt loiuks, kuid nüüd olgu

sellel lõpp. Eesti rahvas olevat laulja rahvas, kuid ilma korrata läheb see laul lodevaks: ennemini vähe, kuid hästi.

Nüüd ka mõnda laulude kohta. Kuna analüüsid on varem ilmund, siis piirdun ainult ilmsiks tulnud vigadega. R. Päte'u „Sarvelaulu“ lauldakse üldiselt kenasti. Oleks soovitada, et rohkem sopraneid laulaks solo-kohta. Samuti näib teisi sopraneid olevat vähe. Sopranid eksivad harilikult sõnades „kulda-kessa“ ja „mõtlemäie“. Raskem näib olevat „Las kasvame“. Siin eksivad sopranid sõnas „noortesse“ (lhk. 23). Ka meeshäälte sisseastumine 2. salmis vajab enam mehisust. Pääle teist salmi (julgelt sääda sammu) tingimata suur paus. Sünkoop „vägi“ välja pidada. Üldiselt tikub see laul veidi venima: enam hoogu ning jõudu! Lauljad — suud lahti! Ka lamedat laulmisviisi tungib esile. Siis on raske ühe prooviga midagi aidata. See vajab erilist pättükki ja selgitamist.

M. Hermann'i „Küll oli ilus...“ on kooridele tänuväärne pala. Eksivad passid *do-dies*'i ja *do*'ga (lhk. 37 ja 38). Sõnadest „surm tuli“ enam tõusu!

„Saarlaste laul“ ei näi olevat nii raske, kui oli karta. Ainult lõpupoole tekib raskusi. Alguks on moderato, olgu siis moderato. Teine osa „ei teite poisid“ peaks minema kiiremini; lauljad ei tee seda küllalt teravasti punkteeritult. Andantino on nelja pääle aeglane. Passisoolo lauldagu laialt ja mahlakalt. Tempo I — kiiremini. Meeshäälte sõnad „vastu ei saa“ eriti tugevasti. Säält edasi paistab olevat raskem, kuid mulle näib, et oldi selle kallal vähem töötatud. Ja muidugi järjest kiiremaks ja sõnad selgesti välja rääkida.

E. Võrgu „Looja vägevus“ läheb võrdlemisi rahuldavalt. Lai, pühalik stiil on omane sellele laulule, kuid teda tahetakse liialt venitada. Tuleb lihtsalt rohkem laulda.

Millegipärast tuntaks M. Saar'e „Hommiklaulu“ ees erilist hirmu. Vaadatagu ometi läbi: üldkoorile ei ole sääal erilisi raskusi.

„Kuldrannake“ läheb latusasti, ainult „mil jõuab“ tahetakse venitada pikemaks kui see on noodis.

J. Aavik'u „Mälestust“ naiskoorile ei ole millegipärast kõik koorid õppind, aga kes on, laulavad ka korralikult.

Narvas peetakse eeloleval suvel vaimulik laulupidu-päev

Vaimuliku laulupäeva korraldajaks on Narva Peetri kogudus. Laulupäeva korraldamiseks on koguduse nõukogu poolt valitud 12-liikmeline toimkond, kuhu on kutsutud kõik linna tähtsamad muusikalised tegelased. Laulupäeva toimkonnal on ka oma aupreisiidum, kuhu kuuluvad linnapää J. Luts, 1. diviisi ülem kindral Tõnisson ja Kreenholmi vabriku majandusdirektor E. Alver.

Seni on laulupäevast osavõtmiseks üles antud 20 koori umbes 700 lauljaga. Suurem osa neist on maalt. Laulupäeva ettekannete üldjuhiks on

valitud prof. A. Topman. Laulupäeva platsiks jääb Narva Joaorg, kus korraldati möödunud suvel VI Virumaa laulupidu. Sellest ajast püsib sääal laululava, mille omandas eelolevaks laulupäevaks Peetri kogudus.

Laulupäeva kava jaguneb kahte ossa: esimeses on 8 vaimulikku laulu „Kirikukoori“ 10. vihust „Vaimuliku laulupäeva laulud“, teises osas on 5 ilmalikku laulu X üldlauupeo nootidest. Kohalikud koorid, kes laulupäevast võtavad osa, on praegu kavassee kuuluvate laulude õppimise hoos.

ÜLEVAADE NARVA MEESTELAULU SELTSI 10-A. TEGEVUSEST

Kui Eesti vabadussõda lõppes 1920. a. Tartu rahulepinguga, siis algas Narvas, mis sõja ajal palju kannatand, rahvusliku vaimuelu arenemine uue hooga, uue energiaga. Revolutsioon ja sõda viisid Narvast mõnegi eesti selts-konnategelase, kuid nende asemele tuli uusi jõude, kel oli uusi ideid ja kavatusi tegutsemiseks uutes äsjatekkind olukorras. Rahvusliku vabadustunde paistus tekkind optimistlik meeleolu tiivustas seltskonnategelasi loovale tööle: asutati Narva rahvaulikool, keeltekursused, Narva muusikakool. Ka koorilaulu arendamiseks ei puudud ettevõtlikkust noil aastail.

Tolleaegne Narva kriminaalpolitsei ülem hr. Albert *Freibach* ja kadund maksuinspektor hr. Aleksander *Jakobson*, kokku puutudes tolleaegse kommertsgümnaasiumi direktoriga hr. Karl *Vilhelmson*'iga, algatasid meestelaulu seltsi asutamise mõtte Narvas ja 12. veebruaril 1922. aastal kutsusid nad asjast huvitatud mehed kokku kommertsgümnaasiumi saali nõupidamisele meeskoori asutamiseks Narvas. Kokku tuli 18 meest. Otsustati asutada Narva meestelaulu selts ja see registreerida. Koorijuhiks valiti tolleaegne Narva ühisgümnaasiumi direktor hr. Jüri *Välbe* ja temale abiks õpetaja hr. Nikolai *Klaas*.

Sama aasta 29. märtsil korraldati „Ilmarise“ saalis „Narva Meestelaulu Seltsi“ esimene kontsert, mida kuulama oli tulnud 625 inimest, seega saal viimse kohani välja müüdnud. Sissetulekut oli 23.037 marka.

Seltsi tegevuse algus oli võrdlemisi hoogus. 15. detsembril 1922. a. võeti pääkoosolekul vastu otsus, et tuleb Meestelaulu Seltsi juurde asutada ka segakoor, et sel teel tõmmata kokku suurem hulk tegelasi. 1923. aastal kevadel muretses selts endale lipu, suvel võttis osa ülemaisest laulupeost Tallinnas ja hiljem kutsuti ellu segakoor, kelle juhatajaks valiti õpetaja hr. *Peeter Penna*.

Narva esimese eestiaegse laulupeo mõte sai oma algatuse ka Meestelaulu Seltsis. Laulupeo aineliseks otstarbeks pidi olema mälestusmärgi püstitamine Viru väerinnal langenud kangelasile. See laulupidu peeti 1924. a. 22., 23. ja 24. juunil Jaanikindluses, kuid rahalist ülejääki ta ei andnud, kuigi läbikäik oli võrdlemisi suur. Muusikalisest küljest laulupidu õnnestus hästi.

1925. aastal Meestelaulu Seltsi segakoor õppis ära ja kandis ette 25. aprillil Aleksandri kirikus J. Haydn'i oratooriumi „Loomise“ kohalike solistide kaastegevusel ja orkestri saatel hr. P. Penna' juhatusel. Oratooriumi oli kuulamas 827 inimest, sissetulek 46.384 marka. Seda tähtsat ettekannet korراتi veel Aleksandri kirikus 30. mail ja Jõhvi kirikus 31. mail helilooja Mihkel Lüdigi ja pr. Sinkel-Lüdigi kaastegevusel. Esimene saatis orelil ja teine laulis Gabrieli ja Eeva' osa.

1927. aastal seltsi segakoor kandis ette 15. aprillil, suurel reedel, Aleksandri kirikus V. A. Mozart'i kuulsat „Requiem'i“, mis raskemaid palu kooriliteratuuris. Kaastegelaskina esinesid jälle kohalikud solistid. Meestelaulu Seltsi segakoori juhatas tol ajal hr. Magnus *Siia*k.

Ka 1931. aastal Narvas korraldatud ja kõigiti õnnestund Virumaa VI laulupeo mõtte eestvedajaks oli Narva Meestelaulu Selts.

Kümne aasta kestes on Meestelaulu Selts korraldand peagu iga aasta mõne ilmaliku või vaimuliku kontserdi ja capella. Pääle-selle on seltsi koorid esinend tihti teiste organisatsioonide poolt korraldatud aktusil ja õhtuil. Mitmesugusel esinemisil on suuremat energiat ja aktiivsust avaldand meeskoor, kes segakooriga liikuvam ja ettevõtlikum.

Nii on Narva Meestelaulu Selts oma kodulinnas laulu alal teind tähelepanavat kultuurtööd. Viimaseil ajal on olnud selle poolest raskusi, et kontserdid ei paku seltskonnale küllaldast huvi, vaatamata sellele, et laul ja muusika eesti rahva hinge on harind ja ühistunnet võimsasti äratand. Lootes paremaile aegadele ei ole seltsi tegelaskond kaotand tuju; ta rühhib edasi oma armastatud alal ja püüab kena lauluga tuna hinge ülendavat vaheldust argipäeva eluhallusse.

K. M. ja J. V.

Uuemare muusikaliteratuur

Joachim Stutševski „Uus etüüdide kogu čellole“

4 vihku. Ed. Schott. Nr. 1591/94; à 2.50

Selle koguga saavad čellomängu õpetajad ja õpilased sobiva vahendi, mille kasutamine on võimeline mitmekülgsemalt arendama mängutehnilisi oskusi. Nimetatud etüüdide-kogu haarab mitte ainult vajalise klassikalise, vaid ka arvuka originaalrepertuaari. Ta sisaldab sarnaseid nimesid kui Cassado, Czegka, P. u. R. Hindemith, Stutševski, Toch, Davidov, Dotzauer, Dupont, Kreutzer, Lee, Offenbach, Popper, Romberg, Schubert, Spohr jne. Kogu see etüüdimaterjal on süstemaatiliselt korraldatud ja varustatud mitmesuguste ettekandemärgetega, mis õpilasile võimaldab neis selgemini orienteeruda. See on kogu, mida tuleb soovitada.

5×10 etüüdi. Edition-Schott. Mainz

Schott'i kirjastusel on ilmund „5×10“ etüüdi tuntud saksa heliloojalt Ernst Toch'ilt.

Seni ilmund etüüdid olid pühendatud peamiselt sarnase tehnika arenemisele, mis võimaldaks sooritada klassikute ja romantikute töid. Ernst Toch on endale teind ülesandeks ette valmistada õpilasi ka modernistide tööde nõudeile.

Etüüdid kannavad esimestes vihkudes kõikevavat, järgmistes juba atonaalset laadi, kuna kahes viimases vihkus tarvitab Toch ka atonaalsuse laadile sobivamat kirjutusviisi — nimelt on juhuslik eesmärk maksev mitte kogu takti jaoks, vaid ainult sellele noodile, mille ette ta mahutatud. — Nii langeb täitsa ära keelumärgi (bekaar) tarvidus, mida me siin ka ei näe.

Etüüdid on mõeldud — esimesed vihud algajale, viimased küpsemaile mängijale, — isegi ettekandepaladena. Nad on sisuliselt huvitavad, vormilt väga selged (peagu kõik 3-osalises lauluvormis). Kui parem nii vasak käsi leiavad ühetaolist arendamisvõimalust.

Need etüüdid sobivad hästi vahete-vahel õpilasil mängida, soodustades seega arusaamist moodsast muusikast ja lugupidamist ta vastu.

Erika Franz.

Hesse' „Musikerkalender“ 1932

54. aastakäik, 3 vihikut, 2200 lhk. Hind 10 saksa riigimarka. Max Hesse-Verlag, Berlin-Schönberg.

Et selle tarvilise käsiraamatu uusim aastakäik saab veelgi täielikum — oli juba jalgides ta järkjärgulist arenemist ette näha. Käesolevas ulatub lehekülgede arv juba kuni 2200(!). I vihk (märkusraamat) on linases köites ja sisaldab peale märgete-osa täieliku kalendaariumi kuni 31. dets. 1932. Vihikud II ja III (aadressraamatud) sisaldavad kõiki tarvilisi teadmeid muusikaest rohkem kui 580 linnast kõigilt mailt: kontsertdirektsioonid, seltsid, ajakirjad, arvustajad, muusikakirjastused, kontserteerivate kunstnike nimestik tähestiku järjekorras erialade viisi. Linnade osa haarab peale Saksamaa peagu kogu Euroopa ja Ameerika. Arvult tuhandelisse ulatuv tuntud kunstnike, pedagoogide jne. aadressidenimestik. Ka Eesti on esitatud õige ülevaatlilikult kõigi meie muusikaasutiste ja -kunstnikega Tallinnast ning Tartust. See käsiraamat ei väja erilist soovitus, kuna kirjastus oma sadadesse kuuluva tuntud kaastöölispärega on kinkind muusikamaailmale sellega sarnase vajalise eseme, mis ise end paremini on läbi löönd ja osutub väärtuslikuks tarbeks igale muusikule, kes välismuusikamaailmaga läbikäimises tahab olla.

D. V.

Romain Rolland: Beethoven'i elu

Tõlk. J. Semper. Eesti Kirjanduse Selts, Tartu, 1931.

Pole midagi kõrgemat, kui tulla jumalusele lähemale kui teised inimesed ja nii jumaluse kiiri levitada inimessoos.

Beethoven'i päevik.

Eesti Kirjanduse Selts on valind oma elulugude seeria kümnendaks raamatuks selle muusikale nii lähedal seisva nüüdisaja prantsuse kirjaniku ja mõtleja teose Beethoven'ist. See pole põhjalikkust taotlev uurimus ega ka elulooromaanilise käsitusviisiga raamat, missuguseisse raamidesse harilikult valatakse inimsoo suurimate geeniuste elukäike. R. Rolland, nagu ta sissejuhatuses pihib, on korra veetnud oma maapaoaastaid Beethoven'i sünnimail, Rheinlinnades Bonnias ja Koblenzis, kus leidis eest nii mõndagi Beethoven'i varju ja ta seltsilisi — nende lastelaste näol. See andis tõuke Beethoven'i muusikasse süvenend kirjanikule tungida lähemale ka Beethoven'i isikule. Selle tulemuseks on rida artikleid Pariisi ajakirjus, mis kogutuina moodustavadki selle teose.

Lisad „Beethoven'i kirjad“ ja „Beethoven'i mõtted“ maha arvata, jääb selles raamatus üle 81 lehekülge Beethoven'i elukäsitlusele. Kuid just nende kitsaste piiride tõttu tõuseb imetus autori sule suure suutlikkuse ees. See on kui parima kunstniku joonis — iga lause tugeva, haarava jõuga, täis kujutlemisjõudu ja tabavust, mille kaudu lõppeks lähendub meile see suurim looja oma inimlikkuses, ühtlasi ka oma suuruses. Ning ühtlasi seletub nii mõndagi uut ta helitööde salapärasest jumalakeelest. Oma kokkusurutuses see teos on kui väike võti, ometigi seejuures suutlik avama Beethoven'i sisemaailma, ta kannatusi ja kaasaaga kuni kaasaelamiseni.

Raamat annab lühisõnalise, ent kindla ülevaate Beethoven'i suhetest ta omaste ja sõpradega. Juba enne oma debüteerimist Beethoven pihib oma päevikusse: „Julgust, ka kõigi keha nõrkuste juures peab ometi valitsema mu vaim...“ Kuuleme, milliseile kaasaegseile suursündmusile Beethoven eland kaasa nii inimesena kui ka oma loomingus. Kuidas ta hingeda elas kaasa esimesele prantsuse revolutsioonile ja kuidas teda vaimustas revolutsioonilise sõjakangelase Napoleoni kuju, kuni... Napoleoni kroonimiseni. Vallutussõjad teevad ta Napoleoni vastu lõplikult külmaks ning ta sümpaatia kaldub isegi keiser Aleksandrile. Siin on Viini mõtlemisviisi ja selle poliitiline osa Napoleoni keerises tõmmand kaasa ka Beethoven'i. Ometigi Beethoven tunneb, et Napoleon on kaasaja suurim ta kõrval. „Kui kahju, et sõjakunsti nii hästi ei oska kui muusikat, ma lööksin teda,“ lausub Beethoven Napoleoni puhul.

Näeme Beethoven'it ta vaimu suuruses, ta kergib silmi titaanliku vaimuapostlina. „Minule on armsaim vaimuriik, see on ülim kõigist vaimseist ja ihmlikest monarhiatest.“ Kuuleme temas suurt usku jumalasse, mis aga ei takista teda ütlema, et Kristus oli ainult stiliseeritud juut.

Nii suurena ja rippumatuna vaimselt kui meie teda ka näeme, ometigi elu argipäevane külg tõi talle vaid kannatusi. Ta armastused toovad talle vaid üürikeseks õnneameid, lõppeks aga raskemaid kannatusi. Juba nooruses halveneb ta kuulmine, kaob see tähtsaim, mis heliloojale tarvis. Kõik ta helitööd on loodud hämaras kuulmises ning lõppeks ta ei kuule ise enam oma loodud helitöid. Vähe sellest, ta häbeneb oma tervislikku defekti ning seetõttu hoidub lähikäimisist. Oma veast ta tunneb suuremat piina kui lord Byron oma lombakast jalast.

Huvitav ongi võrrelda neid kaasaja kolme suurimat vaimukangelast — Beethoven'i, Goethe't ja Byron'i. Viimane meie ajale tundub suure poseerijana, ta uhkus põhjeneb liialdatud enesearmastusel. Goethe võttis alandlikult müti maha iga maise vürsti ees, kuna Beethoven, olles teadlik oma tõelisest väärtusest, laseb kuningal enese ees müti kergitada. Nüüd sajandi möödudes Beethoven'i enesetunne on õigustund. Byron on vaid kirjanduslooline suurus. Goethe'gi ei oma praegusajale enam seda tähtsust, mis eluajal ja järgnevail aastakümneil, Beethoven aga on meiegi ajal igavesti uus, igavesti ületamatu, igavesti suur.

Ooper ja kontserdid

KODUMAA

Arvustusi

TALLINN. Ooperi-repertuaaris läks hää eduga Borodini „Vürst Igor“. Piduliku ilme omandas etendus, mis oli korraldatud repetiitor *S. Mamontov*'i 25. a. ameti juubeliks. Ühtlasi see osutus võrdlemisi paremaks selle ooperi ettekandeks, kuna solistide ansambli oli koostatud sarnase valikuga, et paremat meie praeguseis oludes vaevalt tohib tahtagi. Vürst Igorina esines ainukordselt nüüd kahjuks teatrist eemale jääma sunnitud *A. Arder*, kellele hästi sobis see suursugune osa. Vokaalselt ta oli soodsas hoos ja oma toreda aaria sooritas suure tunnetepuhanguga. Siin ei saa jätta mainimata, et siiski on osi, milles *A. Arder* osutub asendamatuks jõuks „Eestoonias“. Muidugi ka „Eestoonia“ praegune bariton *K. Viitol* on võimetega näitleja ja korrektne laulja, aga neil mõlemal on oma eri-ilme, eri-žanr, kus teineteist asendada on raske. Nii ei saa sugugi arvamist jagada, et „Eestoonia“ teatri juhatus oleks toimind hästi *A. Arder*'i eemalejätmisega ooperist. — Jaroslavna osas nägime *N. Romanova*'t ja ta üllatas tõsiselt oma läbituntud mänguga II vaatuses, kus tal erilise ilmekusega läks korda väljendada seda sügavat ärevust, mida töid bojaarid. See bojaaride koori ja vürstinna ansambli moment oli dramaatilisel pingelt mõjukamaid. Jääks soovida, et „Eestoonia“ juhatus ei jäta kasutamata juhust seda ooperit publikule veelgi raskuda samases sobivas ansamblis. Ooperit juhatab juubilar *S. Mamontov*, keda päälle teist vaatust õnnitleti teatri juhatus, näitlejaskonna ju rohkemvuliste sõprade poolt väärtuslike kinokide ja arvutu hulga tervitustega kui kodu- nii välismaalt. Pärast juubelitsereemoniat lugupeetud juubilar oma käe haiguse tõttu loovutas taktikepi ooperi alatisele juhatajale prof. J. Aavik'ule.

„Eestoonia“ V sümfoonia-kontsert oli

pühendatud puhtal kujul vaid poola muusikale. Nii see oli huvitav. Toimus poola dirigendi *Mateusz Głinski*'

Mateusz Głinski

juhatusel ja klaverikunstniku prof. *Joseph Turczinski*' kaastegevusel. Need kaks tusedat, tuntut nime, ühtlasi ka kontserdi eri-ilme kindlustasid sellele huvitavale õhtule parima kordamineku. Publikut oli palju ja andekas dirigent *Mateusz Głinski* võitis täielise poolehoidu. Asjatundlikult ta esitas meile huvitava, ülevaatliku läbilõike nüüdisaja poola muusikast. Algas see *Mieczysław Karłowicz*'i sügavalt ekspressiivsust väljendavate, seejuures meisterliku tehnikaga kirjutatud „Igaveste lauludega“, mis meile küll juba tuntud varemaist ettekandest, aga *M. Głinski*' juhatusel kõlasid jälle värskeina. Sellele järgnesid teised teosed, mis olid Tallinnas esmakordsel ettekandel. Kavas figureeri-

sid sarnased kui noorpoola muusika kandvama esindaja *L. Rózycki* värvi- kas, kõlarikas, aga ka tuumakas heli- line maaling — sümfooniline poeem „Mona Lisa“, milles M. Glinski plasti- liselt oskas tuua esile noid lõpmatult vahelduvaid muinasjutuliselt maheda- id kõlavärve, mis tollele kaunile teosele osades. Suuresti meid huvitas poola tähelepanuväärsem moodne helimeis- ter *K. Szymanowski* oma omapärase impressionistliku orkestriprelüüdiga ja

Joseph Turczinski

valitud vahendeiga kirjutatud ning haruldast leidlikkust ja värvide sära väljendava ballettsüüdi „Mandrigo- ra“ga“, mille muusika ilmselt huvita- valt näib iseloomustavat mitmekesi- seid stseene sellest balletist. Selles tenor *A. Tamm* laulis edukalt lavata- gust hispaaniaalaadset serenaadi, mis mõjus ka kontsertettekandes efekt- selt. Erakordset huvi pakkus *M. Glin- ski*’lt *F. Liszt*’i eskiiside järele loodud sümfooniline poeem „Pime kannelda- ja“, millega lugupeetud autor jälle ri- kastand rahvusvahelist muusikaloo- mingut ühe tähelepanuväärse teosega. Nagu teada, leidis *M. Glinski* omal- ajal Peterburgis Besseli muusikakir- jastusäris juhuslikult ühe *F. Liszt*’i nime kandva melodeklamatsiooni kla- veri saatel — „Pime kanneldaja“. Pidi olema asjatundlikkust ja hääd

taipu, et selles ära tunda suurmeistri eskiis ühe suurema sümfoonilise or- kestriteose jaoks, millele keegi hiljem Liszt’i poolt nähtavasti selle program- mimuusikalise orkestriteose aluseks võetud *A. Tolstoi*’ ballaadi teksti kui- dagi pookis juurde „melodeklamatsioo- nina“ ja see sarnaselt pääsis trükki. Muidugi *M. Glinski*, kes tuntud väga mitmekülgsede huvidega muusikatead- lasena, märkas kohe asja õiget poolt ja et see teda kui ajaloolast ja heli- loojat ülimal määral huvitas, siis võt- tis ta ette ning töötas välja ja viis lõpule suurmeistri algatatud töö. Seda saime nüüd kuulda, mil põhjal nenti- gem, et Liszt’i stiil on selles täiel määral hoidund alal. Mul oli juhus eelnimetatud Liszt’i eskiisi *M. Glin- ski*’ orkestripartituuriga võrrelda — ja pean märkima, et *M. Glinski* oma ettevõtte on teostand suurima asja- tundlikkusega. Igatahes sellest on nüüd saand teos, millele võib ennus- tada edukat levikut Lääne-Euroopa kontsertprogrammides. — Kontserdil õppisime tundma ka poola klaveri- kunstnikku *J. Turczinski*’t, kelles kohe võis ära tunda tusedamat esindajat poola pianistidest. Tema poolt esita- tud *J. Paderewski*’ elegantne, säravteh- niline „Poola fantaasia“ orkestri saa- tel sai väga temperamendika ettekande osaliseks ja kunstniku vastuvõtt pub- liku poolt oli vaimustav. Kontserdi mõjuvaks finaalsiks oli *J. Zwembski- Maklakievicz*’i suursugune „Pidulik polonees“. Kui *M. Glinski*’t nii *J. Turczinski*’t õnnitleti lillede ja loorbe- reiga, mida nad täielikult olid teenind.

Nagu igal aastal, nii nüüdki *pidulik kontsert* vabariigi aastapäeva puhul pakkus jälle uusimat meie helilooja-ilt. Seekord suurim huvi siirdus *A. Vedro*’ vastsele ooperile „Kaupo“, millest kont- serdi kava esitas üle tosinna üksik- numbreid solistidelt, koorilt ja orkest- rilt ning mitmeid neist peab märkima õnnestund muusikaliste toodetena. Meeldejäänumaist tuleks esmajoones nimetada meeskoori „Ave Maria“t“, millele autor leidnud harukordselt ta- bava väljendusvormi keskaegset „dis- kanti“ meeldetuletavas muusikastiilis ladinakeelsel tekstil. Kuna juba kont- sertpoodiumil see suutis väga sügavalt mõjuda, siis võib arvata, et ooperis too on meeleolult huvitavamaid hetki. Muidu üldiselt *A. Vedro*’ uue ooperi katkendeis ilmnos nüüdisajul rohkesti

tarvitatava meloodilis-deklamatsiooni-
lise muusikastiili taotlust, milles ret-
sitatiivne meloodia püüab anda ilme-
kust väljendatavale sõnale, ühtlasi ka
meeleolule, kusjuures orkestrisaade
orgaaniliselt sellega kokku sulada tah-
tes viimast omapoolt veelgi süvendab.
Sarnase muusikastiili ühe tipuna A.
Vedro' operis tuleks märkida *Lem-
bitu aariat*, kus meloodiline deklamati-
sioon, mis võimeline võrdlemisi elast-
selt alluma paatose tõusule ja möö-
nale, areneb lõpuks — kirkliku armu-
avaldisena — laia kantileeni. K. Ots
selle aaria interpretaatorina oli mees
oma kohal — saavutas mõjukalt tolle
lõpp-kõrgepinge. Aga aariale eelnev
orkestriballaad oma ostinaatotaolise,
huvitavalt leitud, kivikangru kasva-
mist kujutava, ent võimsaks võidu-
hümniks areneva motiiviga oli tolele
kauniks sissejuhatuseks. Ilmekalt soo-
ritas Kaupo aaria A. Arder, ja Ursula
ariett T. Kroon'i sümpaatsel ettekan-
del oma ilusa kantileeniga, samuti
Kaupo ja Ursula duett haarasid kuu-
lajaskonda vahetumalt. Ka E. Maasik
ja M. Koljo Leili ja Mareti katkendite
ettekandega täitsid oma ülesande väär-
selt. Võib olla mõningate katkendite
muusikalise mõtte selgus ja soravus
jättis soovida, aga ma ei sõanda öelda
siinkohal midagi kindlamat, sest sar-
nane mulje võib olla tingitud ka kat-
kendeist endist kui niisuguseist, mis
kontsertettekandel ei saagi pakkuda
lõplikku, ümarat, nagu mõni aaria või
ariett. Ooperi piltide avamängudest
oli läbitöötatum sümfoonia pilt
„Lahing“, mis ehitatud rütmikale la-
hingmotiivile ja varemkäsitletud pää-
tegelaste motiivide sugemeile, mis
püüavad domineerida üksteise võidu,
kuni lõppeks pääseb mõjule võraste
voitu aimata laskev „Ave Maria“.
R. Kull, kes juhatab suure innuga
kõiki neid stseene, esitas selle lahing-
pildi määratu hoo ja tõusuga, aga
solistide saatmisel ta võinuks olla
märksa tagasihoidlikum. Ka solistide
asetus I viiulpultide taga ei olnud
neile soodus ja kuna orkestri saate-
mäng on paiguti võrdlemisi kompakt-
ne, siis see kõik kippus soliste ajuti
lähemata. Ent kõigele vaatamata
üldmulje sellest esitusest jäi väga
soodus ning me jääme huviga ootama
selle uue teose lavalepääsu.

Teisist teoseist tuli esiettekandele
Eugen Kapi programmimuusikaline

Eugen Kapp

sümfoonia poem „Tasuja“, milleks
autor ammutand ainet E. Bornhöhe'
sanimelisest romaanist. Tabavalt
ta maalib eestlaste pärisorjuspõlve,
arendades alul sünges värvides muist-
set rahvaviisi. Siis mõjuvat tõusu
saavutab ta keskmise osa läbitöötuses,
mis kujutab jüriöö mässu, kus raksus
raud ja välkusid tuleleegid, ent mis
meile said saatustlikuks ja aastasajan-
deiks katsid raske unelooriga. Kuule-
me jälle endist motiivi, aga veel sün-
gemas värvingus. Ainestik on heli-
loojale andnud häid võimalusi kui vor-
milt nii sisult. Neid on ta ka kasu-
tand edukalt. Kuigi see noore helilooja
esikteos ei osutand veel mingit välja-
kujunend mõtteväljenduslaadi, samuti
ka viimistluse mõttes vahest jätkas
soovida, ometi ta andis selge tunnis-
tuse, et Eugen Kapp oma isikuga on
väärseks juurdekasvuks meie pisikesele
heliloojasperele. Sama võiks öelda ka
konservatooriumi õpilase Joh. Hiob'i
kohta, kelle sulest kuulsime esmakord-
sel avalikul ettekandel ta vaimlikku
kantaati koorile, baritoni-soolole, or-
kestrile ja orelile — „Jesaja kuuluta-
mine“. Selles heliteoses, mille tekst
koostatud piibli järele, vahelduvad
kontrastikalt mitmekesised koorid soo-
loga. Neis avaldub ilmesti helilooja
muusikalist andekust ja kujutusvõi-
met, mis parimalt väljendusid jõulises
kooris „Häda neile“, kus ei puudund
drastilist elementigi, ja suures, osa-
valt väljatöötatud, aga ka sisemise

tundega kirjutatud lõppkoori fugaatos. Väljatõstu pälvib ka hoogus „Maiste laul“, kus heliloojal hästileitud, mure-tult voolava imitatsiooniga on läind korda tabavalt kujutada toda pagan-likku prassingut ja hoolimatust kõige tulevase vastu — kui aga tänapäev oleks mõnus ja naudingurikas. Üma-raks, lõpetatud soolo-numbriks oli „Largo religioso“ — prohvet Jesaja

Joh. Hiob

kuulutamine, mis võiks olla rikasta-vaks meie õige kehvale vaimuliku muusika repertuaarile selles laadis. Noor bariton *E. Unt*, kelle ettekandel see toimus, nagu teisedki sooeloosad ses kantaadis, omab kõlarikka hääle ning, olles oma ülesandesse väga tõsiselt süvenend, täitis selle kiiduväärselt. Üldiselt sellest kantaadist rääkides ei või jätta mainimata, et selles võib panna tähele mõningaid kohmakusigi — kas või näit. „Jutustaja koori“ pai-gutised sõnarõhu sobimatused muusi-kalise rõhuga („Hävitatud maa, põle-tatud jne.), mõned üleminekud, — aga nad on vähema tähtsusega ja nad kaalub tugevasti üles J. Hiobi impul-siivne and, mis ajajooksul loodetavasti võtab veelgi individuaalsema ilme. Märke tundus olevat. Kantaadi ette-kandel oli kaastegev konservatooriumi oreliklassi juures töötava „*Collegium musicum*“ suurendatud segakoor, kes oma ülesande *R. Kull*i hoogsal juha-tusel täitis innukalt.

VI sümfoonia-kontserti juhatas Varssavi ooperi dirigent prof. *V. Bied-jajev*, keda ju möödunud aastal õppi-

sime tundma silmapaistvate võimetega orkestrijuhina. Nüüdsel kontserdil ta õnnestas meid jälle oma elulise inter-pretatsiooni-kunstiga. Siin silmapaist-vama esitusena tuleb märkida poola komponisti *E. Moravski* sümfoonilise poeemi „*Nevermore*“ — „*Ei iialgi*“ (*Allan Poe*’i järele) ettekannet. See teos oma sügavmõttelise sisukuse, suu-repärase orkestratsiooni ja omapärase uudusega pakkus ilmset huvi meie orkestrilegi, kes juba küllaltki on tül-pind alatisest vana repertuaari korru-tamisest, mistõttu seda uut nüüd väga innukalt sooritati ja publikuga tihe kontakt saavutati. *V. Biedrajev*’il see hästi väljatöötatult, sügavalt läbi-tuntult osutus üheks tähelepanuväär-seks meistersaavutiseks. Vanast repertuaarist kulsime Čaikovski’ IV süm-fooniat („Saatus võim“). Väga mee-leolukalt õnnestus sümfoonia teine osa — *Andante in modo di canzona* — kus dirigent, esitades toda korduvat, melankoolset lauluteemi mitmekesi-seis, orgaaniliselt seotud varjundeis, saavutas midagi õige terviklikku. „*Scherzo*“ oma toreda pizzicatoga mõ-jus efektselt ja „*Finale*“ — andis reljeefselt tuttava vene rahvaviisi lä-bitõttust, millesse mõjukalt saatuse löögina haaravad sümfoonia esimesest osast tuntud fataalsed fanfaarid. Lai-netava temperamendiga *V. Biedrajev* seda juhatas. Publik oli vaimustu-ses. Kontserdil oli kaastegev klaveri-kunstnik *Valentine Riives*, kes oma repertuaari eest on väga hoolitsend ja nüüd pääle enda äsjamöödund iseseis-vat kontserti oli kohe valmis soorita-ma Glasunov’i kapitaalse klaverikont-serdi f-moll, mille kauneid kõlasid tõi ta esile kindla tehnikaga ja süvene-nult, kusjuures *V. Biedrajev*’i eks-aktne kaasmäng, mis kogu ulatuses püsis diskreetsuse piirides, oli talle suureks toeks. Ka *V. Riives*’il oli väga hää edu.

Tallinna Töölismuusika Ühingu süm-foonia-orkester oma seekordsel kont-serdil mängis *G. Rossini*’ avamängu „*Wilhelm Tell*“ ja *R. Wagner*’i „*Rienzi*“ — mõlemad mängutehnilises mõttes küllaltki nõudlikud teosed. Ja mulle tundus nii — kuigi orkestris on mängijaid, kelle tehnilised võimed sar-naste teoste korralikuks ettekandeks jätavad soovida, aga samal ajal neidki, kes küllaltki võimelised, siis hoolsa, asjatundliku töö tagajärjel võinuks

Töölismuusika ühingu orkester mõle-
mad teosed ometi enam-vähem rahul-
davalt kuuldavale tuua. Ent veendu-
sime vastupidises. Orkestrijuh *N. Goldschmidt* polnud suutnud korree-
rida isegi elementaarsemaidki vigu,
millest ta ettekandend otse kubisesid.
Sarnaselt „kontserti“ anda on siiski
liig. See vihjab orkestrijuhi vastu-
tustunde puudumisele. Olen varem
selle lehe veergudel soovitanud mõistli-
kumaks jääda muusikalisile võimeile
vastavama juurde. Teen seda siingi.
Kui „Tööliseteater“ on jõudnud väga
tunnustusväärse tasemeni, siis seda
tänu oma asjatundlikule juhatusesele.
„Töölismuusika ühingu“ tegevusele, mis
neelab küllaltki riikliku abiraha sum-
masid, tohiksime siis säada mõningaid
minimaalseidki nõudeid: vähemasti
korrektsuse mõttes. Muidu oleme sun-
nitud arvama, et sääl puudub juht, kel
oleks tahet ja oskust „Töölismuusika
ühingu“ muusikaelu asjatundlikult ja
süsteemaatlikult korraldada. Kooriette-
kanded *P. Tammeveski* juhatusel pak-
kusid võrdlemisi kulunud. Paremana
neist siiski märkigem koorilaulja-asja-
armastaja *H. Martin*i küllaltki meele-
olukat „Hällilaulu“, millega autoril
oli edu. *W. Zürn*i kantaat „Töölis-
elu“ osutus sarnaseks, mis kuidagi ei
anna mõõtu välja mõistlikuks kont-
sertteoseks ja sellise kultiveerimist
ükskõik kus või kelle poolt tuleb ni-
metada vaid muusikalise maitse labas-
tamiseks. Parimat kogu eeskavas
pakkus tenor *A. Tamm*, kes muusika-
liselt süvenenult, läbituntult laulis
arioso ja aaria oop. „Eugen Onegin“.

Eesti Akadeemilise Helikunstnike
Seltsi kammermuusika-hommikul kuul-
sime tunnustusväärse ansambli *Mozart*i
kvartetti B-duur ja *Saint-Saëns*i
klaverikvintetti a-moll. Mõlemad teo-
sed esitati selge muusikalise arusaam-
misega ning hoolikalt väljatöötatult.
Selles mõttes pälvis erilist kiitust
prof. Paulsen, kelle asjatundlikul ju-
hatusel A. Helikunsti Seltsi noorem
kvartett koosseisus *R. Palm* (I viiul),
H. Laan (II viiul), *A. Saat* (viola) ja
A. Karjus (cello) on viimasel ajal töö-
tand ja, nagu oleme näind, tähelepa-
nuväärseid tulemusi saavutand. *Saint-
Saëns*i klaverikvintetis olid päale eel-
mainitute kaastegevad veel *prof. T. Lemba*
(klaver) ja kolmandas jaos *A. Vedro*
(kontrabass). Solistikas oli
kutsutud noor bariton *V. Veigart*,

kel näib olevat häid laulu eeldusi,
aga ta võimed osutusid kui vokaalses
nii ka muusikalises mõttes veel välja-
kujunematuks — siis *A. Vedro* ja
*E. Aav*a laulud ta ilmetul tõlgitsusel
jäid ebamääraseks. Laulja ettekannet
ebasoodustas ka Tallinna konservatoo-
riumi saali akustika, kus suurem kõ-
lapind, mis selles ruumis nähtavasti
ei leia küllaldast resonantsi, osutub
liig pääletükkivaks, eriti madalamais
toonides, mil on kalduvus ka klaveril
kõlada ebasümpaatselt, teravalt, kui-
vetult. Kuna kontsert anti edasi ka
raadio teel, siis populaarselt käsitle-
tud sisuseletusega esines *A. Üksip*, kes
sooritas oma ülesande väga ilmekalt.

Soolo-kontsertidest mainigem kõi-
gepäält meile sümfoonia-kontserdist
tuttava poola klaverikunstniku *prof. Joseph Turczinski*i iseseisvat kont-
serti, kus ta meid veel enam veenis
oma laialdasis võimeis. *Bach-Busoni*
„Toccatas“ ja *Beethoven*i „Sonaadis
18“ ta avaldas selgesti oma ilmekat
ettekandelist kujundusvõimet ja ter-
ves reas *Chopin*i teoseis tabas võrra-
tult neile omast meeleolu ja graatsiat,
eriti mazurkai (op. 56) ja nokturnis
(F-duur). Kontserdi teises osas pak-
kus aga täitsa vastset repertuaari
Debussy’lt, *Dohnány*’lt, *Vladigerov*’ilt
ja *Malševski-Turczinski*’lt. Neist
ungari helilooja *E. Dohnány* raske
„Etüde-Caprice“ sooritus oli energili-
ne, jõuline ja bulgaaria helilooja
*P. Vladigerov*i huvitav, melankoolselt
korduva sügismotiiviga, väga meele-
olukas impressioon „Sügiseleegia“ jät-
tis unustamatu mulje. Rütmikas *Ma-
liševski* „Matelot“ — madruste tants
oop. „Sirena“ — *Turczinski*’i huvita-
val ümbertöötusel osutus oma jõulise
bravuuriga samaseks efektseks vir-
tuoslikuks kontsertnumbriks kui *Stravinski*
„Petruška“ ja sellele pidi
kunstnik, kel oli väga suur edu, andma
terve rea lisapalu *Schumann*’ilt, *Chopin*’ilt
ja *Paderevski*’lt. Neist eriti
paelus *Paderevski*’ tore „Cracoviace
fantastique“.

Klaverikunstnikest andis veel *V. Riiv*-
es oma iseseisva kontserdi, kuid sel-
lest kahjuks polnud mul võimalust osa
võtta.

Prantsuse viiulikunstniku *Henri Marteau*’ seekordne kontsert oli läbi-
nisti huvitav. Möödundaastasel vii-
masel kontserdil ta oma liig ühekül-
gelt ja ebasoodsasti koostatud kont-

serteeskavaga mõjus kuidagi monotonselt, seevastu aga nüüdne kontsert ei jätnud midagi soovida. Beethoven'i „Kreutzeri sonaadi“ ettekanne oli väga kooskõlaline, ilmekas ja läbituntud ning Bach'i „Partitas“ ta sooloviolinistina otse kütkestas oma absoluutselt stilise tõlgitsusega, mille krooniks oli too imekaunis „Chaconne“. Teisist tõist mõjus unustamatult Čaikovski' „Serenaad“ oma lõpmatult sügavalt hingestatud ettekandega ja efektselt Bizet-Sarasate' virtuooslik „Carmen-Fantasia“. Suureteeneline kunstnik sai publikult harukordselt sooja vastuvõtu osaliseks ja pidi eeskava täiendama paljude lisapaladega. Viimasest märkigem Saint-Saëns'i, Schubert-Marteau' ja Brahms'i töid. Klaveril saatis *Peeter Lüdig*, kes seisis täiesti oma ülesande kõrgusel ja oli oma nõudlikule viiuldajale tubliks partneriks.

Dimiatri Smirnov pääle mitmekordseid esinemisi ooperis ja kontserdel andis nüüd oma lahkumiskontserdi. Oli võrdlemisi korralikus vormis ja pakkus vastuvõetavat. Ta seekordsete paremate saavutistena märkigem Rimski-Korsakov'i „Levko laulu“ oop. „Maiöö“ ja „Idamaist romanssi“, samuti ka Nadiri aariat Bizet' oop. „Pärlipüüdjad“ ja „Sicilianat“ Mascagni' oop. „Cavalleria rustigana“. Kus on muusikas südamlikkust, igatsevat meeleolu ja armutunnete tõusu, sääl Smirnov oskab midagi luua. Muide laulus ka ühe laulu eesti keeles — A. Lemba' „Hällilaulu“ — aga väga puuduliku diktsiooniga ja, ma arvan, ka mitte küllaldase muusikalise mõnuga — nii see osutus vaid mingiks ebaõnnestunud poosiks. Sel kontserdil pidi olema kaastegev lauljanna Lydia Smirnov-Maltsev, aga ta haigenemisel esines ta asemel viiulikunstnik *Hugo Schüts*, kelle kunstiküpsel ettekandel kuulsime E. Melartin'i, A. Lemba', F. Kreisler'i j. t. kauneid viiulipalu. Publikut oli vähe.

Tenno Vironi oma selleaastase kontserdi eeskava vastukaaluks möödunud ole koostand enamasti romanssidest. Ning olles soodsas vormis, ta sooritas need edukalt. Eriti talle sobisid hoogsamad, bravuursed laulud — nagu Rahmaninovi „On aeg“ ja Aavik'u „Lume sees“, mida laulja pidi kordama. Aga ka lüürilistes, nagu A. Kapi „Metsateel“ ja Massenet'

„Eleegias“ ta saavutas vastavat meeleolu. Tenno Vironi' oli edu.

Laulukooride esinemisist märkigem esmajoones *Tallinna Rahvaulikoolide Seltsi segakoori* kontserti *T. Vettiku* juhatusel. Kuulsime jälle hulk huvitavaid kooriteoseid esiettekandel. Seekordne eeskava teatud määral säadis vastamisi Lõuna ja Põhjala. Esimest esitasid kroaatia helilooja *Josip Slavenski* ja ungari meister *Z. Kodály*, teist soomlased — Sibelius, Kilpinen, lätlased — J. Kalnins, Abele, Cürilis ja meie oma Saar, Vettik, Nerep. Kooriettekandest tuleb eriti välja tõsta *J. Sibelius'e* ballaadi „Snöfridi“ ettekanne, mis oli kontserdi suurnumbriks. Selle teosega, mida Sibelius nimetand improvisatsiooniks, too põhjamaa suurmeister talle omase mehisuse ja müstikaga manab jõuliselt esile mõjuva pildi: kõik maailma vara ja rikkus, kõik maised aarded ja lõbu, ka kuulsus on kaduv — parem on sangari surma suuri, kui elu õnnetud elada, parem on võitlus ja õilis vaesus; kui kergemeelsus keskella kulla, parem on ohu kui rahu süli; inimtee olgu võitleja tee — kaljuna võib üksi see seista, kes tõsta julges kilpi kaitseks nõrgemaile. Selle teose esitas *T. Vettik* oma kooriga suurejooneliselt. Ta oskas hästi tabada selle kauni muusika põhjamaise luule sügavusi, ta jõulist haaravust ja müstikat ning pakkus oma ettekandega ümara kunstiteose. Salapäraselt müstiliselt mõju ta saavutas melodramaatilise osaga, mille ettekandeks oli rakendatud koor lausumisele. Selle huvitava, uudse, ühtlasi ka mittekerge ülesandega tuldi toime täiesti rahuldavalt — kõnekoori ettekanne oli sisuliselt hästi süvendatud, mistõttu saavutati suuri tõuse ja mõõndi, tahtnuks vaid kõnetoonis ühtlasemat helilainetust. Muusikalises mõttes toetas kooriettekannet tublisti klaverisaade, mis oli Mart Saare kindlais kätes.

Huvitavamaist à-capella-lauludest nimetagem *J. Slavenski'* kroaatia rahvalaulude ümbertõotusi — sumedat „Sügisööd“, rõõmsameelset „Pulmalaulu“ ja omapärast, kõlarikast, meeleolukat „Armulaulu“, samuti noore andeka läti komponisti *J. Kalnins'i* toredat „Vaat“ kuis sõitvad noored poisid“, mis kõik koorilt ta andeka maestro juhatusel said tabava väljenduse. Ei saa jätta nimetamata ka

oma autoreid — siin *T. Vettik* esines oma uue, lihtsa, kuid värskekõlase isamaise lauluga „Mu sünnimaa“, kuulsime veel *M. Saar'e* ilusat, haruldaset värvika modulatsiooniga kooriteost „Lapse mõtted“; *V. Nerep'i* jõuline „Tormisel merel“ mõjus dramaatiliselt. Aga siiski tahaks sarnaselt jõulisil momendel, nagu on selle laulu kulminatsioonipunkt, natuke taltsamat tooniandmist: mulle tundub, et jõulisemais avaldusis selle koori juures tahab tekkida mõnikord ülepingutust, mis intonatsiooni kooskõlale ei jäta avaldamast oma mõju. Selles mõttes soovitaksin ettevaatust. *T. Vettik'u* koori ettekanded võeti publikult vastu väga soojalt. Kontserdi solistiks oli *M. Päts*, kes tõi esiettekande reaalumaid soololaule *Z. Kodály'lt*, *Y. Kálpiselt*, *M. Saar'elt* j. t.

Päale aastast vaheaega kuulsime jälle „Vene meeskoori“ *J. Stepanov'i* juhatusel. Lihtsamate laulude kõrvalt seekordses eeskavas esitas mõningaid nõudlikumaidki. Ungari helilooja *E. Lendvai* säetud tuntud vene rahvalaul „Veteemakesel Volgal“ on mõjurikkaid kooriteoseid ja oma mittekerge polüfoonilise struktuuriga nõuab küllalt vaeva ja nikerdust valimiseks. *J. Stepanov* oli selle kallal siis ka hoolega töötanud ja tõi nüüd kuuldavale rahuldavalt, vaid kulminatsioonis soovinuks suuremat tõusu, mida polnuks raske saavutada tempo kokkusurumisega. *T. Vettik'u* meeleolukas „Kuu kahvatas“ on samuti küllalt nõudlik — vajab hästitasandatud häälerühmi ja sulavat häälehõlvust, mille poole koorijuht ka oli püüdnudki, aga veel viimistletum väljatõötus poleks laulu poeetilisele meeleolule jäänd kasuks tulemata. See laul esitati vene koorilt eesti keeles — ja võrdlemisi ladusasti. Ettekandelt parimaiks olid vene rahvalaulud — nagu *Glinka* hooguslõbus „Kamarinskaja“, tuntud „Punane sarafan“ ja „Hei, uhnem“ ja mõned *J. Stepanov'i* enda poolt säetud viisid.

Koori üldisest kõlapinnast rääkides soovitan häälerühmade ühtlustamiseks täiendada I tenorirühma, baritonide häälemoodustamist veel rohkem kultiveerida ja II passide tooniandmist taltsutada. Siiski harmoonilisis lauludes nagu *Gretšaninov'i* „Koidul“, *Vogel'i* „Mustlastes“ *J. Stepanov* saavutas võrdlemisi tasavägise kõlapinna.

Publik reageeris õige elavalt kooriettekandele samuti kui kontserdi solistile, tuntud vene poeedile *Igor Severtjaninile*, kes oma huvitavate ettekannetega otsemalt võitis publiku poolehoiu.

Suurt huvi pakkus *Tartu Meeste-laulu Selts* oma kontserdiga helilooja *E. Tubin'a* juhatusel. Kuulsime tarmumeestelt sarnast tüsedat, paljunõudlikku meeskoori eeskava, mis pole tavalisuseks. Väljapaistvaimaks koori saavutiseks tuleb märkida *M. Saar'e* laule „Ainult pääle varju“, millele koorijuht *E. Tubin* oli leidnud isikupärase kõlanoodi, ja lõpmata õrnalt hõlvavat „Hällilaulu“, mis tänu koori ilusale pianole ja ühtlasele kõlapinnale ning *E. Tubin'a* muusikaliselt läbituntud juhatausele kõlasid oivaliselt. Ka *Saar'e* ränku nõudeid säädva kooriteosega „Võitluses“ (*Jakob Liiv'i* luulele) tulid *Tartu* laulumehed laitmatult toime, vaid selle laulu lõpposas soovinuks veel spontaansemat tõusu ja raudsemat jõulisust. Koorile näib rohkem olevat omane lüüriline ja eepiline kujunduslaad, seepärast ka vastavad laulud osutusid sobivamaks. Nii *E. Tubin'a* huvitavalt kontrapunktiliselt läbitõõtatud „Karijase laul“, *V. Haapala*ise meeleolukas impressioon „Paan“ olid ettekandelt jälle omaette ümarad kooritooted. Mittekergemaid ülesandeid kui *M. Saar'e* „Võitluses“ oli koor endale võtnud *T. Kuula* „Kullervo laulu“ ja *Z. Kodály* „Joomalauluga“ ning siin peame kõrgelt hindama koori ja ta juhi visa püüdu pakkuda oma eeskavaga tükike tänapäeva muusikat. Ma julgaksin öelda, et see oli neid haruldaset väheseid meeskoori kontserteeskavu, mis oli puhas tavaliselt harastatud „liedertafeleist“ ja selles avaldus *E. Tubin'a* ja ta meeskoori kõrge intelligents täiel määral. Ma surun *tartu* laulumeeste kätt, et nad astund sarnase mehise sammu. Jätkatagu seda teed, mis on ainuke edasisammumiseks! Kiiduväärseks tuleb märkida sedagi, et vähemasti pool kogu kontserteeskavast olid uudisplad esiettekandel, mis omapooltki lisas rohket värskest. Koor andis ka hulk tüsedaid lisapalu, nende seas sarnaseidki kui *A. Lätte* „Pilvele“, pääleselle *T. Kuula*, *S. Palmgren'i* ja *K. Törnpu* laule. Koori õnnitleti looribereiga kohalike meeskooridelt. So-

listina esines tenor R. Jõks. Lausa nauding oli kuulata ta kaunist, sulavat ettekannet. Varem siin ooperis esinedes pole ta kunagi jätnud niivõrd küpset kunstilist muljet kui nüüd. Ja peab tunnustama — vokaaltehnoloogilises mõttes R. Jõksi saavutisi tuleb pidada väga kõrgeks. Sametpehme, täies ulatuses ühtlane hääl ja sellega ühenduses diskreetne, kunstipärane kontsertettekanne — need on omadused, mis ta juures kütkestavad. A. Lätte „Primula veris“ kuulsime talt sarnaselt, milliselt varem vaevalt juhus on olnud kuulda. Ka J. Aaviku „Lume sees“ oli ilusaid tooteid. R. Jõks, samuti kui koogi, pidi andma hulk lisapalu. Ka klaverikunstnik O. Roots osutus haruldaselt peenetundeliseks saatjaks. Riho Päts.

Claudio Arrau' kontserdi eeskava oli huvitav, — sisaldas harva-mängitavaid Beethoven'i variatsioone F-duur ja D-duur sonaati op. 10, Chopin'i palu ja ülihuvitavaid moderniste: Bartõki, Albenizi ja Ravel'i.

Hää mulje jätsid peenelt läbitöötatud Beethoven'i Variatsioonid, kuna Sonaat jäi kuidagi kahvatuks ega pääsnud mõjule: esimene osa oli värvitu, teises osas tundus mäng pääliskaudsena, puudus largo sügav traagiline noot. Ei suutnud kuulajaid haarata ka III ja IV osa.

Laitmatult sooritas Arrau Chopin'i kaks ka varemalt siin kuulnud etüüdi, kuna scherzos liig kiire tempo halvas nautimist.

Õhtu hilgenumbreiks osutusid aga modernistid.

Haaravalt mängis Arrau Bartõki metsik-primitiivses rütmis kirjutatud *Allegro barbaro*, Ravel'i peene ja mängleva „*Ondine*“ ja Albenizi imeilusad ja värvirikkad „*Fête-Dieu à Séville*“ ja „*Triana*“.

Kuulajaid oli rohkesti — kiiduavaldised soojad ja kehtvad.

Lisapaladena kuulsime Liszt'i ja Chopin'i töid (Etüüd, Vals), Debussy' „*Minstrels*“ ja „*Jardins sous la pluie*“.

Erika Franz.

Julgus tähendavat pool võitu. Ja julgust on vaja eraldi algajail pianistidel, et neil esineda iseseisva kontserdiga. Eelistab ju meie publik, nagu teada, välismaal juba kuulsust võitnud kunstnikke. Kas mitte õigustatult? On ju viimased raskemaid tule-

proove juba sooritand ja seega tõeline nauding kindlustatud. Kuid kas siis nii lootuselt on meie kodused jõud?

Rõõmustavalt võisime veenduda, satudes 23. veebr. prl. Valentine Riivesi klaveriõhtule, et noor kunstnik suure andumusega oma arengu kallal töötab. Varustatud juba hästiarenend tehnikaga ja hää musikaalse mäluga, sai prl. R. mänglevalt-kergesti toime pika ja vaheldusrikka programmiga, millele veel ohtrasti kinkis lisapalu.

Nõue, et kunstnik nii mitmekesise kogu heliloojate töid ka tõlgitsemise ja sisemise läbielamuse suhtes kuulajate vaimule lähemale tooks, on ehk prl. R. kohta veel varajane, kui arvestada, millised kaugused lahutavad kas või Beethoven'i ja Debussy', või Bach'i ja Chopin'i tunde- ja avaldamismaailmu.

Ja siiski käib kunstnike okkiline tee selles suunas. Ei rahulda enam kuulajate kaaluvamat osa helitööde lihtne soravalt-väle ettekanne. Ta nõuab, et kunstnik talle annaks edasi helilooja hinge saladusi, ta töid läbi elades oma hinges ja tiheda kontakti luues kuulajaskonnaga.

Seks on aga vaja teha püsivat, aega ja närve söövat tööd, uurides üksikute helitööde sügavamaid mõtteid ja tundemaailma ning leides neile väljendusviise.

Loodame andeka kunstniku poolt tulevikuski viimaste mõtete suhtes rõõmustavaid üllatusi.

T. S.

KURESAAR. Palvapäeval, 17. veebruaril, esines Laurentsiuse kirikus muusikalisel vesperil esmakordselt noor, häid lootusi andev mezzo-sopran Ellen Valdson, kelle mahlakas hääl täitis üsna kandvalt avara kirikuruumi, osutades erilist sarmi madalamas registris. Väike kalduvus detoneerida, mis paiguti kippus esile tulema, on tulevikus kindlasti välditav. On lootust, et Kuresaar suudab rikastada meie muusikute peret paari hää laulja võrra.

Omapärast koloriiti tõi kavva gümnaasiumi muusikaringi keelpillidekvartett, mis oma algupärase koosseisuga — kolm viiulit ja viola — võib kirikus mõjuda õige ilmekalt, nagu näiteks Mozart'i „*Ave verum corpus*“es.

Veel olid sel toimepanekul kaastegevad Joosep Aavik (orel) ja Laurentsiuse kirikukoor Joosep Aavik'u juhatusel.

Kaitseliidu traditsioonilisel peol 23. veebruaril ühisgümnaasiumi saalis esines muu-seas ka Kuresaare Eesti Seltsi segakoor Joosep Aavik'u juhatusel. Ettekantavaist lauludest meeldis publikule kõige enam Moring-Vetik'u „Küla pillimehed“, mis tuli korrata. Ka V. Nerep'i „Saarlaste laul“ ja E. Võrgu „Soov“ võitsid poolehoidu. Kaitseliidu orkester esines hr. Joh. Lepik'u juhatusel. Rossini' uvertüür ooperile „Wilhelm Tell“ tuli kaunis vastuvõetavalt kuuldavale, võttes arvesse raskusi, mida see pala esitab puhkpillide orkestrile. Oli nähtavasti tehtud tublisti tööd.

NARVA. Narva *Orkestrantide Ühingu* kontsert oli „Võitleja“ saalis 11. veebr. s. a. Puhas sissetulek oli määratud puudustkannatavate orkestrantide perekondade toetamiseks.

Mängijaid oli kontserdiks orkestrisse koondatud ligi 40 inimest, mistõttu orkester juba oma kogult mõjus imponerivalt. Sarnases koosseisus mängivad aga Narva orkestrandid väga harva. Harilikult on nad laiali pillatud väikestesse orkestritesse, mis iga-suguse juhusliku teenistusega püüavad leida mängijale sissetulekut. Ainult suvel koondub neid jälle suuremal arvul suveorkestrisse. Seepärast on ka arusaadavad mõned puudused suure orkestri ettekandes, mis aga üldiselt siiski jättis hää mulje. Tundus, et pillide grupid ei ole küllalt tasakaalus ega saa kätte mõnikord puhast tooni.

Kava oli huvitav — koosnes mitmest soliidsest palast. Tüsedaim neist oli vast A. Dvorák'i e-moll-sümfoonia nr. 3 „Uuest maailmast“. See Dvorák'i huvitav töö kanti ette hoogsasti ja kõlarikkalt, mis kohati isegi kippus minema liiale. Teistest ettekandest olid silmapaistvamad H. Litolf'i avamäng „Robespierre“ ja R. Kull'i „Fantasia“ eesti viisidest.

Solistina esines kontserdil kolme lauluga orkestri saatel pr. A. Triik, kes sai hää menu osaliseks.

Orkestrit juhatas osavasti kapellmeister E. Knude, kes Narva muusikute hulgas energilisimaid.

Sama kontserdi kava korratati veel

kolmapäeval, 17. veebr., „Võitlejas“ Narva Lastekaitse ühingu poolt korraldatud kontserdil. Teiskordsel kava ettekandmisel oli aga kuulajaid üpris vähe, kuna esimesel korral saal oli publikut peagu täis.

Narva Meestelaulu Seltsi kümneaastase tegevuse mälestamise kontsert oli 13. veebruaril s. a. „Ilmarises“.

Ülevaate seltsi tegevusest 12. II. 1922 — 12. II. 1932 kandis ette seltsi esimees K. Maasik. Kontsertosas esinesid meeskoor, segakoor ja pr. A. Triik soololauludega. Meeskoor esines kummaski osas kolme lauluga. Laulud olid kõlarikkad ja ettekanne hoogus. Sügavama mulje nendest jätsid A. Lätte „Unenägu“ ja T. Kuula' „Nuumeeste marss“. Segakoori ettekanded kõlasid ka ilusasti ja puhtasti, kuigi meeskoorist märksa vähema jõuga ja hooga. Enamik segakoorilaule oli eeloleva üldlaulupeo kavast rahvaviiside aineil, nagu E. Võrgu „Pulma rõõm“, V. Nerep'i „Saarlaste laul“ j. t.

Pr. A. Triik esines kolme lauluga, mis kõik mõjusid hästi. Eriti meisterlikult tõlgitses ta Lotti' aariat, milles demonstreeris ka oma hääle koloratuurseid võimed. Soololaule saatis klaveril täiesti korralikult pr. S. Vålbe.

Kontserdi esimese osa lõpul öeldi seltsile tervitusi 10. aasta juubeli puhul Narva linnakoolivalitsuse, Narva rahvaulikooli, Narva Naisseltsi ja teiste organisatsioonide poolt. Oli saabund ka terve rida tervitustelegramme mitmesuguseilt organisatsioonidelt ja isikult väljaspoolt.

Meeskoori ettekandeid kontserdil juhatas J. Vålbe, segakoori ettekandeid P. Penna.

Asja eesti kodakondsusse siirdund ja „Estoonia“ ooperilauljaks vastu võetud tuntud vene tenori Dimitri Smirnov'i kontsert oli Narvas „Võitleja“ teatri ruumes 16. veebruaril.

Kontsertanti oli tulnud kuulama peagu saalitäis kuulajaid, kelle hulgas enamik oli muulasi. Kuulajaskond võis kontserdiga jääda täiesti rahule: laulja oli hääs vormis ja laulis hoogsasti. D. Smirnov'il on rikkalik häälooduselt ja see on ka hästi välja koolitatud. Pettuda võisid ta hääles küll need, kes lootsid leida lauljas magusahäälelist tenorit, mis oma õrnusega nii kütkestab daamide südameid. Seda

ta ei ole. Tema hää on baritonaalse värvungiga, mis selgesti tuleb ilmsiks tusedate alumiste nootide juures. Imehästi kõlavad aga tal ülemised falsett-noodid: neid ta mõistab meisterlikult tarvitada ja nendega ta võlub kuulajaid oma laulus kõige rohkem. Tema pianissimod, crescendod ja decrescendod olid suurepärased ja sundisid nii mõnigi kord kuulajaid hinge tagasi hoides imestama ta võimeid.

Kava koosnes vene ja itaalia heliloojate töist, sisaldades 8 numbrit, kuid umbes niisama palju laulis kontsertant ette laule lisapaladena.

Laulja tutvustas publikule ka oma saatjat klaveril, maestrot *Magnani't*, kes oma ülesandega sai hakkama laitmatult ja kontserdi kunstilisele mõnule palju aitas kaasa.

Publik oli ettekandeist vaimustatud ja jagas kontsertandile rohkesti kiiduvavaldisi.

Pühtitsa naiskloostri naiskoori kontsert oli 17. veebr. s. a. Narva Aleksandri kirikus. See kirik on eriti rikkalikult ja kontsertettekanded mõjuvad temas sügavalt, saades nagu uut jõudu kiriku ruumiküllusest. Ka kuulajaid võib mahutada see kirik rohkem kui ükski teine Narva kirikuist ja seltsimajust: temasse võib ära mahutada 5.500 inimest (viis ja pooltuhat inimest!). Seepärast /on viimasel ajal ka tulnud mõttele korraldada rahvuslikud aktused selles kirikus, et võimaldada kõigile soovijale sissepääsu.

Vaimuliku kontserdi eeskava oli päämiselt kloostri naiskoori poolt: ta kandis ette 22 pala, kuna muid numbreid oli üldse neli. Seepärast ka kontserdi päähuvi oli koondatud naiskoori laulule. Laulud olid kõik slaavi keeles ja greeka-katoliku kiriku viisidest. Naiskoor oli arvult umbes 20-liikmeline ja ta lauljate hulgas tundus mõnigi kaunis tugev hää. Nunnade laulus on teatav omapärane ilu, mida võib nautida häämeelega, süvenedes nende hingeolemusse ja elukutsesse. Nunnade lauluga on lugu samuti nagu nende välise kehalise iluga. Asjata oleks otsida nunnade juures värsket punetavat nägu, rõõmsat naerutat, tundmuste mänglust liikuvail näojoonil, isegi füüsilist erksust ja jõuküllust on asjata nende juures otsida. Kõik see maine ilu ja rõõm on ohverdatud Jumalale paastumise ja palve-

tamise läbi, ja inimesest kui tervikust on jäänd järele ainult üks osa, mida peetakse Jumala meelepäraseks. Just samasugune lugu on ka nunnade lauluga: temas puudub igasugune elurõõm. Ta on enamikus kurb ja kui tuleb ette rõõmsamaid momente, siis on need surutud asketismi raamidesse ega kisu kaasa harilikku surelikku, kellele lähedad maapäalsed rõõmud ja mured. Seepärast tundub teatud jõuetus nunnade laulu juures kui mure nii rõõmu avaldusis. Loomulikult ei saagi need inimesed, kes endis hävitavad igasugused maised kired, avaldada neid kirgi lauluski: nende laul on vaikuse ja rahu püüd, eemaldumine elu kergede möllust. Sellisena on see laul ka sügavasti auditav. Nende laul on võimsa laulukoori kõrval kui vaikse harmooniumi helid suure orkestri kõrval; kuid keegi ei tule väitma, et harmoonium oma tasaste helidega ei suuda äratada tundmusi: ta suudab seda kindlasti, kui ta helide vastuvõtmiseks on vastav meeleolu ja ümbritsevad olud. Peab loobuma igasuguseist nõudmisist muusikaliste efektide kohta, ilma milleta ei ole nauditavad orkestrimäng ja võimsa koori laul. Selle laulu nautimisele mõjub palju kaasa ka appertseptsioon usuliselt alalt: greeka-katoliku-usulistele venelastele ütleb nunnade monotoonne kurb laul kahtlemata rohkem kui intellektuaalistikele luteriusulistele. Sellelgi kontserdil oli kuulajaskonnas suur hulk vene lihtrahvast, kes suures vaikususes kõik laulud lõpuni ära kuulasid. Eestlased aga hakkasid kirikust juba aegsasti enne lõppu lahkuma: neile ei ütle monotoonne laul kuigi palju ja kahe laulu ärakuulamisest on küllalt, et tutvuda ta laadi ja iseloomuga.

Teistest kontserdi ettekandeist olid väärtuslikumad härra *Jüriado'* laulud, kuna kõik muud numbrid jäid kahvatuks. Kuulajaid oli kontserdil rohkesti. Tänuksõna kontserdi lõpul kui esinejatele nii ka kuulajatele ja Aleksandri kiriku tegelasile ütles preester *G. Anderson*.

Laupäeval, 20. veebruaril, korraldasid „Ilmarise“ saalis oma *piduõhtu Narva eesti õpetajad*. Kavas oli muusikaline osa ja näidend.

Muusikalisi ettekandeid oli *J. Tultšijev'i* koolinoorsoo orkestri ja õpetajate-koori poolt. Solistina koori saatel esines ühe lauluga *J. Välbe*. Õpeta-

jate kooris oli häid hääli ja tõsiseid laulutundjaid. Väga kahju, et see koor ei tegutse alatiselt ega koonda enda ümber rohkem õpetajaid. Koori juhataks kontserdil õpetaja *N. Klaas*.

Eesti vabariigi aastapäeva suurt aktust, mis korraldati Aleksandri kirikus, püüti jõudumööda ka muusikaliselt teha huvitavaks. Selleks olid tegevusse rakendatud diviisi orkester *E. Knude'* juhatusel, Meestelaulu Seltsi segakoor *P. Penna'* juhatusel, „Võitleja“ ja raudteelaste koorid *R. Ulm'i* juhatusel, kuna solistidena esinesid *A. Jürjado* lauludega ja *P. Penna* orelipaladega. Kuigi ettekanded ei sisaldanud midagi uut ega isäralist, olid nad siiski kenaks vahelduseks aktuse vaimulikele ja ilmalikele kõneledele. Vaatamata sellele, et kuulajaid oli kirikus umbes 5.000 inimest, kõlasid kõik ettekanded kui koori päält nii ka altari eest (ühendatud koorid) üsna hästi, mis tuleb taas panna kiriku hää akustika arvele. Arvatavasti hakatakse edaspidi selles kõla- ja ruumirikkas kirikus tihemini korraldama suuri rahvaaktusi. *J. V.*

PÄRNU. Vene ooperi ansambl kandis siin ette ooperi „*Boris Godunovi*“ ilma orkestrita, mis ei jätnud siis ka mõju avaldamata kui kogu selle muidu ilusale ooperile nii ka publiku osavõtule, sest linnas, kus on saavutatav enam-vähem korralik orkester, tahetakse ooperit kuulata orkestri saatel ja selles oleks pidand vene ooperi ansambl vastu tulema publikule. Võib ehk veel serveerida „*Traviat*“ ilma orkestrita, aga „*Godunovi*“? Ilma orkestri ja koorita? Ka panid venelased liig vähe rõhku ansamblile ja see oligi kogu ooperi suurim puudus. Igamees rühkis omaette laulda ning kogu see kunstivanker jäi sinna paika. Kogumuljet ei saavutatud.

Üksikuist osalistis seisis Arder Borisina niivõrd kõrgemal, et kogu tegelaskond tundus ta kõrval asjaarmastajate esimese esinemisena, ja eks ta mõnel oligi see. Arder laulis ja mängis meisterlikult. Arderit viimases pildis ehk võib ületada, kuid seda suudavad kindlasti vähesed. See pilt oli kogu ooperi ülevaim hetk.

Arder'il — lubatagu mul siinkohal sellest sõna võtta — ilmub paha harjumus ehk haiglane näht päale igakordset sissehingamist alustada hääle-

produtseerimist mingi kõhataolise tõukega. Selline tugev vapustus on häiriv hääleaparaadile ja kuulub ravimisele või vastasel korral häälest jäävad järele varemed. Et see nii on, sellest on meil näiteid.

Filippov oli tugev näitlejana kahes osas, *Helmi Einer* ei suutnud seekord näidata oma häält, millega ta varemalt suutis hiilata pisemaiski ülesandeis. Ta riietus aga — *non plus ultra*. Meeldiv oli tenor *Mihailov*, kaunitämbriiline on see hää. Meelde jääb ka hääleandeline *Maasik*. Kuidagi paitav, kergesti heljuv ta lüüriiline sopran.

Juhtis kogu seda asja ja „tegi orkestrit“ härra *Nikolai*. Milline raske ülesanne! Aga ta tegi seda hästi. Oma kontserdiga tutvustas ennast pärnulasile ka tenor *Martin Taras*. Kahjuks polnud võimalust teda kuulda. *O-re.*

Pärnu vastasutatud ÜENÜ osakonna juurde on organiseeritud ligi 100-liikmeline segakoor, mida juhatab *P. Laja*. Koor esines esmakordselt 13. veebruaril kooliseltsi saalis osakonna avaõhtul.

TÜRILT. Majandusliku surutise tõttu Türi muusikaelus tundub juba ka teatud passiivsus, ei ole justkui enam seda hoogu, mis oli ennem, kui elamise võimalused tundusid nagu lahedamad. Türi tuiksoon on ju paberivabrik, mis oma ametnik-tööliskonnaga annab suurearvulisi tegelaspereid kõigile Türi seltsidele. Ja nüüd ähvardab vabrikut seismajääk, — seepärast siis ka see meeleolu puudumine. Peod, laulu-muusika-operetiõhtud seltsimajas aineliselt kuigi palju end enam ei tasu: nii mõnigi õhtu lõpeb puudujäägiga. Ka Türi Muusika Selts on seda saand tunda ja peab mõõdunud aasta paratamatult lõpetama puudujäägiga. Kuid siiski on hää lootus paremasse tulevikku ja lauldes rinna rõõmsaks käiakse harjutusil ja ettekandel laulu-muusika enda pärast, ehkki see küll toimub tagasihoidlikumalt.

Läind aasta detsembrikuu õhtuist Türi seltsimajas võiks mainida: 1) Paide heli- ja lavakunsti ühingu „*Voog*“i külaskäiguetendust *E. Kalman'i* opereti „*Sylvaga*“, kus nimiosas esines juba vilund lavajõud pr. *Per-*

ker, kes oli ka tüki lavastajaks. Muusikajuhiks oli türilastele juba varem tuntud *Joh. Zeiger*. Väikelavale dekoratsioonide alal oli aina parema andnud kunstnik *Roosileht* Paidest. See kuulus viisirikas operett oli saali tõmmand kaunis koguka pere ja keegi ei lahkunud säält ka pettunud. Paide-lasile tasus ehk ära ka kulud — ja mis siis veel. 2) Türi Muusika-Seltsi järjekordset laulu- ja muusikaõhtut, kus külalisena esines tuntud baritonilaulja hr. *Kuuman* Viljandist, kelle võimas laul sütitas türilaste meeli. Muu eeskava täideti kohapäälsete tegelastega. Segakoor sümfooni- orkestri saatel *Joh. Veeber*'i juhatusel kandis ette *E. Grieg*'i kantaadi „*Uus isamaa*“, milles ka hr. Kuuman laulis baritonisoolo. Magusaks palaks koorile endale kui ka publikule osutus aga ungari viis „*Temeš-kalda*“. Oli ettekandeid ka veel viiuleil (duetis) ja M.-Seltsi puhkpillide-orkestrilt *J. Kit-sing'u* juhatusel. Lõpuks ikkagi traditsiooniliselt ühenvaatuseline operett — ja sedakorda kanti ette „*Ikka halja*“; R. Thiele' muusika. Rahvast oli vähem kui harilikult. Ja et saali üür kui ka muud kulud on väga kõrged — lõppes see pidu puudujäägiga.

Uuel aastal tahtis Muusika-Selts kolmekuningapäeval nagu tavalisti korraldada operetiõhtu, kuid eelpool-nimetatud asjaoludel ei saand sellega enam nii kergesti toime, vaid ettekanne lükati kuu aja päle edasi, s. o. 6. veebruarini s. a. Nii kui läind aastalgi, kutsuti seegikord pääosa mängi-ma *Paul Pinna* Tallinnast. Kanti ette laulumäng „*Mu Leopold*“, kus P. Pinna sai hiilgava edu osaliseks. Ka kohapääl-sed tegelased kohati andsid haruldaselt ilusat koosmängu. Mäng ja laul veeres latusasti üle lava, kuid tüütuseni pikaks kujunesid vaheajad, mis omakorda olid jälle tingitud lava ümberkorraldamise vajadusest liig rohkete piltide pärast. Seda mängu peaks tingimata kärpima või pilte püüdma ühendada. Rahvast oli keskmiselt.

Muusika-Seltsil on nüüd kavas järg-neva laulu- ja muusikaõhtu korraldamine. Laulukoor harjutab kooslega laulude kallal, mis tulevad läbivõtmisele Paides 3. aprillil s. a. üldlaulupeo II eelproovil, mida juhatab seekord helilooja *V. Nerep*. I eelproovist sääl-samas 31. jaanuaril s. a., mida juha-

tas helilooja *T. Vettik*, võttis laulu-koor ka korraldajateks.

Muusika-Seltsi suuremaist väljasõitudest möödud hooajal võiks veel nimetada Järva-Jaani, kus korraldati kirikus kontsertjumalateenistus ja seltsimajas laulu- ja muusikaõhtu. Osavõtt oli kõigiti kaunis elav, kuid siiski ei saand kulusid tasa.

Türi kirikus korraldatakse nüüd uuel oreil kohaliku organisti *Joh. Veeber*'i poolt igas kuus kord järjekindlalt oreliõhtu, kus solistidena esinevad kohapääl-sed tegelased (laul, viiul). Edaspidi kavatakse kutsuda esinema väljastpooltki meie tuntuid muusikakunstnike. Kirikus korraldatakse ka tihti n.-n. „koraali“-pühi. Koguduse juurde on asutatud noorte-koondise laulukoor, mida juhatab *Joh. Veeber*. On juba mitmel korral kirikus esinetudki. Noorte koondisel koos koguduse juhatusena on ees suurem ettevõte, nimelt üleriikliku kirikunoorte laulupäeva korraldamine eeloleval jaanipäeval Türi kiriku pargis, mis puhul peetakse ka vastav konverents. Seni on laulupäevast osavõtuks registreerund juba ligi 20 koori, nii et ettevõtte töötab kujuneda suurejooneliseks noortepäevaks, ja seda tagab ka veel ilus laulupeo plats. Üldjuhiks on luband lahkesti tulla prof A. Topman, kuna teiseks juhiks jääks kohapäälne koorijuht *Joh. Veeber*, kes juhatab ka ühendatud pasunakoore. Jaanipäeva õhtul korraldatakse kirikus solistide kontsert, kus esineb ka meie kuulus kontrabassikunstnik *Ludvig Juht*.

VALGA. 13. veebr. oli „Musse“ saalis Ü. E. N. Ü. Valga osakonna piduõhtu, mille kava muusikalise osa täitis külalisena Ü. E. N. Ü. Tartu osakonna segakoor *R. Ritsing'u* juhatusel. 16. veebruaril oli „Sädeme“ saalis ooperitruupi külaskäiguetendus dir. A. Pronikov'i korraldusel. Kanti ette vene keeles Mussorgski' ooper „*Boris Godunov*“. Lavastus *P. Sepalt*, klaveril saatis *F. Nikolai*. Päätegelasina esinesid A. Arder (Boris), *H. Einer* (Marina), *J. Filippov* (Pimen ja Varlaam) ja *J. Mihailov* (ebatsaar). Ettekanne vene keeles oli selle keele oskajale teatavaks paremuseks, viies lähemale ooperi hingelaadile ja algupärale. Üldiselt jättis ettekanne arvestades ringreisu olukordi rahulda-

va mulje, eriti lavaliselt (mängult). Pääosalisist peab eriti mainima *Arder'it*, kes mängis suure lavalise vilumusega ja mõjuvalt, kuid kahjuks andsid end tunda reisiraskused ja külmetus laululisest küljest, mistõttu laulja muidu väga mõjurikas hää ei pääsnud nauditavuselt küllaldaselt mõjule. Laululiselt paremas vormis oli pr. *Einer*, kelle kõlav sopran helises meeldivalt ja ka lavaline kuju oli sümpaatne. *J. Filippov'i* lavaline esinemine oli hää, eriti Varlaami osas, ka laululiselt rahuldas ta selles osas täiesti, kuna Pimeni osas oli laul kuiv ja kinnine ega pääsnud mõjule. *J. Mihailov'i* ebatsaar oli lavaliselt vastuvõetav, kuid laulult jäi kuidagi kahvatuks — hää on kitsas ega oma küllaldast kandvust. Vähemaist osalisist esinesid meeldivalt — *E. Maasik* (Ksenia), kes omab ilusa tämbriga ja kanda kõlavusega soprani, *M. Kolio* (Feodor) ja *J. Kasak* (Šuiski). Lavastusega dekoratiivsest küljest võis ka jääda rahule, arvestades raskusi, mis külaskäigu etendusega paratamatult seotud. Suurima puudusena võiks märkida asjaolu, et saade piirdus ainult klaveriga. *F. Nikolai* saatis ju kõigiti korralikult, kuid orkestri puudumine andis end teravasti tunda, eriti kui veel võtta arvesse, et vene ooperid nõuavad saateks koguni õige rohkearvulise koosseisuga orkestrit. Selles mõttes tundub ainult klaveriga saatmine tõelise — helilooja antud — akkompanimentide karikatuurina ja takistab õige mõjuvalt ooperi ettekande nautimist, kuigi osalised muidu on oma kohal. „Estoonia“ ooperisolistide ringreisul 1. a. juunis olid „Fausti“ saateks võetud päälle klaveri ka hädavajalisimad orkestripillid, mis ettekande nauditavusele palju aitas kaasa, seda oleks soovind seekordseltki ooperikülaskäigu-etenduselt ja seda soovivad kuulajad tungivalt tulevikuski, kui selliseid külaskäiguetendusi veel korraldatakse. Puudusile vaatamata peab aga külaskäiguetenduse tegelasele olema tänulik, kuna provintsis tõesiseid muusikalavastusi õige harva saab näha ja kuulda, olgu et neid lavastusi kaugeltki ei saa võrrelda näit. „Estoonia“ lavastusiga. Publikut tõesemalle muusikalavastusile leidub, — nii oli seegikord osavõtjaid rohkesti.

23. veebruaril korraldati „Sädeme“

saalis Valga tütarlaste gümnaasiumi traditsiooniline piduõhtu, mille kava pääraskus seekord langes *T. Kapper'i* balleti-stuudio õpilaste ettekandele. Muusikalises osas tuleks eriti märkida uue eesti tenori *M. Taras'e* esinemist. Valgas kuuldi *M. Taras't* esimest korda ja ta esinemist oodati uudishimu ja põnevusega. Erilist üllatust siiski ei olnud, kuigi *M. Taras* omab väga ilusa tämbriga ja suure kandvusega laiaulatusliku lüürilis-dramaatilise laadiga tenori, mida laulja oskab kasutada üsna vabalt vaatamata lühikestele õppimisajale. Ka laulude ettekandes tundub sisemist soojust ja hingetatud, kuigi tagasihoidlikku interpretatsiooni, diktsioon on hästi selge, deitoneerimist polnud märgata, päale esimese laulu (Grečaninovi „Lumekel-luke“) viimase kõrge noodi. Üldse esimene laul jäi kahvatuks ega pääsnud mõjule. Suure kõlaküllusega ja mõjuvalt kanti ette aga Puccini' Cavaradossi aariad ooperist „Tosca“, eriti esimene aaria, väga meeldiv oli ka Mere „Kes mind kuuleb laulevada“ ja lisaks antud „Tule koju“, kuna lisapalana laulud Merikanto' „Ma elan“ ei omand küllaldast kõlakandvust ja hoogsust. Väga rohkearvuline publik võttis vastu *M. Taras'e* ettekanded väga soojalt ja vaimustusega ning nõudis tungivalt lisapalu, mille andmises aga laulja oli tagasihoidlik. Oli kuulda arvamusi, et *M. Taras't* oli väga mõnus kuulata ja tahaks teda edaspidigi häämeelega kuulda. *M. Taras'el* on looduselt antud kõik eeldused saada väga häaks tenoriks, vahest tõesti parimaks eesti tenoriks (nagu pidukuulutis seisis), kui lauljal jätkub püsivust laulu õppimiseks ja leidub võimalust hää laulukooli saamiseks, sest kooli on ikkagi veel tublisti tarvis, kuna see, mis praegu mõjub ja võlub, on rohkem looduse and. — Klaveril saatis korrektselt pr. *Fiskar*. — Muusikalisi ettekandeid oli veel gümnaasiumi õpilaskoorilt (4 laulu) muusikaõpetaja pr. *E. Kangur'i* juhatusel. Ka õpilaste lauluettekanded, mis olid kõigiti korralikud, võeti publikult soojalt vastu.

Saal oli välja müüdnud, nagu ikka tütarl. gümnaasiumi piduõhtuil.

Fr. Kl.

VILJANDI. Mari Lang'i laulude-õhtu oli meil esimesi kontserte käesole-

val aastal. Lauljanna sümpaatne ja võrdlemisi ühtlaselt arendatud mezzosopran, ühendatud muusikalise ettekan- dega, paelus kuulajaid. Oma mitme- kesise eeskava sooritas ta maitse ja andumusega. Brahms'i „Immer leiser wird mein Schlummer“, Schubert'i „Doppelpgänger“, Grieg'i „Unelus“, Rahmaninov'i „Kevadised veed“ olid Mari Lang'i muljeterikkamaid laule.

Lauljanna kunstilist edu toetas painduva kaasmänguga klaveril pr. Aino Kõrb. Solistina esitas ta Kal- ninš'i „Balladi“, Chopin'i a-moll- etiüüdi ja Liszt'i „Jeu d'ame“.

Kuigi kuulajaid polnud rohkesti, võeti ettekanded vastu sooja vaimus- tusega.

„Boris Godunovi“ ettekande kaudu rändoperilauljate rühma poolt pidime meie provintslased saama värskena- vat elevust ja osakese päälinna rikka- likest muusikalisest avaldusist. Ometi tõi nimetatud ooperi ettekanne „Uga- las“ pettumuse, mulje jäi väga kat- kendiline. Ooper ilma koorita ja or- kestrita pole mõeldav, üksikud stsee- nid solistidega ja aariate väljalõiked ei anna ial terviklikku. Päälegi puu- dus üldettekandes ilme ja hing. Üksi- kult ju iga solist laulis oma osa kül- laldase andumusega, kuid üldtempos andis end tunda juhi puudus. Kogu ooperi ettekanne jäi publikule suure- malt osalt arusaamatuks. Polnud ka mõeldud venekeelse ettekande juures kavadele lisada eestikeelset selgitavat kooküvõtet ooperi librettost.

Solistide valik vokaalselt polnud halb, lavaline liikumine ja mäng jäi aga sagedasti kohmetuks. J. Filippov oma mineeruva häälega laulis sageli ebapuhta intonatsiooniga. A. Arder laulis ja mängis temale omase innuga, kuid alalõpmatu nuuskamine ja köhi- mine takistas nautimist. H. Einer oli ansambli küpsemaid ja kandvamaid jõude. M. Koljo, E. Maasik, E. Sak- keus, J. Mihailov, E. Unt ja Kaasik laulsid oma osa sümpaatse väljendu- sega. Dekoratiivne külg ja kostüümid rahuldasis. F. Nikolai klaveril saat- jana täitis oma ülesande hästi. Pub- likut just polnud rohkesti.

II kammermuusika õhtu kohalike muusikute, pr. A. Kõrb (klaver), hrad A. Jonasse (viul), V. Peterson (vio- la), A. Helmersen (cello), A. Tõnis- son (kontrabass), korraldusel oli tä- helepanuväärne. Kanti ette Schubert'i

„Forellen-kvintett“ ja Hummel'i kvin- tett op. 87. üldiselt oli ettekanne meeldiv, koosmäng siduv, ainult kohati veidi laialivalgus, fraseerimine muu- sikaliselt kaalutud. Õnnestunult esi- nesid soolodega pr. A. Kõrb, hrad A. Jonasse ja A. Helmersen. Publiku osa- võtt kammermuusika õhtust oli kül- laltki rahuldav, arvestades meie selts- konna üldist passiivsust kontsertidele.

Helikunsti seltsi meeskoori kontsert „Koidus“ oli küpsemaid, ilmekamaid. Koori distsipliin ja kooslaul on väga arenend, nüansside väljatöötuses jõu- tud edasi. Laulude fraseerimine oli mitmekesine ja elav, ainult tõusud crescendos olid kohati viidud järsku fortieni. Üksikuist laulest kaunimaid oli J. Sibelius'e „Südame laul“, Thom- son'i „Kannel“, T. Vettik'u „Me ran- nikmaale“, Türrpu' „Talvine õhtu“ äpardus, samuti Lätte „Pilvedele“ kor- damisel. Meeleoluga laulis koor M. Hermann'i „Koduta“ ja Türrpu' „Mull' lapsepõlves rääkis“. A. Klug- hardt'i „Põriseb trumm“ ja O. Hil- mera' „Koputaja“ olid elavad. „Ko- putajale“ oleks olnud kasuks veel enam tooni kergust.

Solist hr. K. Ots „Estooniast“ lau- lis suure ekspressiooniga Lembitu aaria Vedro' ooperist „Kaupost“, siis veel kauni J. Aavik'u „Oless sina mullu mulle tullu“ ja O. Merikanto' „Minäpä olen laulaja poika“. Hr. K. Ots'a laul kutsus publikus esile torm- lilise kiiduavaldise ja ta pidi andma lisapalu.

Esmakordselt viljandlasile esines ko- halik uus viulidaja hr. A. Udrik. Ta näib omavat hää kooli, on aga esine- mises tagasihoidlik. A. Udrik'u ette- kanded olid meeldivad. Ta mängu ka- vas oli koorijuhi hr. A. Pung'a „Ber- ceuse“, mis oma struktuurilt tuletab meele Järnefeldt'i samanimelist viuli- pala. A. Pung kompositsioonis näib väljuvat enam teoreetilisest käsitlu- sest kui otsekohesest impressioonist. Muide ta „Berceuse“ on meloodiline ja meeldis.

a—n.

Viljandi maagümnaasiumi enese- harimise rühm korraldas omavahelise heliloomingu-võistluse. Jury tunnustas parimaiks kontsertpalade grupis V. Kapi klaveripala „Talveinspiratsioon“, laulude grupis sama autori meeskoori, tantsumuusikas Joh. Sups'i tango „Blond ingel“.

Mitmesugust

Mõne reaga

Tuntud rahvusvaheline muusikaarvustaja *Gerhard Krause* kavatseb aprillis või mais sõita Tallinna, et informeeruda eesti muusika- ja teatrielust. G. Krause on päle mitme tähtsama muusikaajakirja ka suurema daani ajalehe „Politikeni“, rumeenia „Rampo“, „Berliner Börsenzeitungi“, „Lietuvos Aidas'e“ j. t. kaastööliseks. Goethe-pidustusil esineb Gerhard Krause rumeenia raadios Bukarestis piduliku kõnega teemil „Goethe — noblesse oblige“.

Selleaastasel Zoppoti vabaõhuoperais tuleb lavastusele R. Wagner'i „*Lohengrin*“ ja d'Albert'i „*Madalik*“. Lavastab *Hermann Merz*.

Meie tuntud kontrabassi-kunstnik *Ludvig Juht*, kes paari viimase aasta

jooksul töötas Londonis, võites sääl hää poolehoidu, siirdus hiljuti kodumaale tagasi. L. Juht on äsja lõpetanud oma uusima heliteose „Kontsert cis-moll kontrabassile“, mida ta tutvustas kitsamale muusikaharrastajate ringkonnale Tallinna kunstkubis, mis sääl väga sooja vastuvõtu leidis. Nimetatud heliteose on ta võtnud ka oma kontsertturnee eeskavva, mis läbibastab sedapuhku Narva, Tartu, Võru, Petseri ja arvatavasti ka Riia. Kontsertturneel on kaastegev klaverikunstnik *Erika Franz*.

Tallinna Meestelaulu Selts

pidas 11. veebruaril oma 16. sünnipäeva. Enne aktust esines seltsi meeskoor raadios mõningate lauludega. Aktusel muu-seas toimus teenetega lauluvendade dekoreerimine: 15-aastase tegevuse eest annetati rinnas kantavad suured hõbekandled, 10-aastase tegevuse eest väikesed hõbekandled, toetajaliikmeile diplomid.

Lauljate Liidu osakond Võrumaal

Võru laulusõprade ringis on juba mõni aeg liikumas mõte asutada Võrumaale Lauljate Liidu osakond, et intensiivistada Võrumaa muusikaelu organiseerimist. Nüüd on asutud selle kavatsuse teostamisele, — 28. veebruaril Võrus peetud X üldlaulupeo eelproovil valiti toimikond, kelle hoolde usaldati osakonna organiseerimistöö. Toimikonda valiti härrad Pütsepp, Tamm, Freibach, Torop, Muuga, Hagivang ja Prügi.

Oodatavaid kontserte „Estoonia“ kontsertsaalis

19. märtsil — TMS-i meeskoori kontsert, juhatab *prof. A. Topman*.

29. märtsil — Haydn'i 200-da surmapäeva mälestuseks sümfooniakontsert *prof. J. Aavik'u* juhatusel. Haydn'i helitöid.

3. aprillil — klaverikunstniku *Nikolai Orloff'i* kontsert.

9. aprillil — EMO segakoori kontsert *prof. J. Aavik'u* juhatusel.

10. aprillil — ÜENÜ Tallinna osakonna segakoori kontsert *E. Aav'a* juhatusel.

11. aprillil — „Revaler Lieder-*tafel'i*“ meeskoori kontsert, juhatab *J. Gohs*.

14. või 15. aprillil — viiulikunstniku *Villy Burmeister'i* kontsert.

17. aprillil — Haydn'i oratooriumi „Aastajaad“ ettekanne; kaastegevad „Estoonia“ sümfoonia-orkester, Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoor ja solistid; juhatab *V. Nerep*.

20. aprillil — kontrabassikunstniku *Ludvig Juhi* kontsert.

24. aprillil — Riia Esimese Meeskoori „Dziedonis'e“ kontsert.

1. mail — Tallinna Tööliisumuusika Ühingu kontsert.

Laulu- ja muusikakooride tegevus Tartumaal intensiivsemaks

L. L. Tartumaa osakonna juhatus tegi koorijuhile A. Spirke'le ülesandeks välja töötada kava ja juhtnõu-rid, mille alusel saaks maakooride tegevust tõsta ja ühtlustada. See sündis ja juhatus oma viimasel koosolekul võttis need vastu järgmisel kujul.

Tartumaa laulu- ja muusikakooride juhatajaile.

L. L. Tartumaa os. juhatus arvestades seda, et maakooride tegevus võiks olla palju intensiivsem ja tagajärjekam — palub maakoore ja koorijuhte suhtuda kõigiti häatahtlikult, vastu-voetavalt alljärgnevaile korraldusile.

1) Et juhatusel on raske üle maa-konna kooride tegevust ühtlustada ja neile otsekohe olla kasulik, jagab ta maakonna 13 ringkonda.

2) Ringkonda kuulub teatud arv laulu- kui ka pasunakoore, kes oma- vahel kõigiti on ühenduses, mistõttu kooride tegevus ja elu saab rohkem kindlama kuju.

3) L. L. T. osak. juhatus määrab ringkonna-koorijuhtide hulgast ühe koorijuhi ringkonna vanemaks, kes valib endale abi juhatusse näpunäidete järele.

4) Ringkonna vanema kohus on kõi- giti hoolitseda oma ringkonna laulu ja muusikalise külje eest.

5) Juhatus peab soovitavaks, et koo- rid astuksid L. L. liikmeks ja vähe- masti koorijuhidki telliksid „Muusika- lehe“.

Märkus: ringkonna vanem on kohus- tatud selle eest ka hoolitsema.

6) Ringkonna vanem kutsub kokku oma ringkonda kuuluvad laulu- ja muusikakooride juhid ühiseks nõupida- miseks, kus avaldatakse mõtteid järg- miste küsimuste üle.

- a) laulude valik;
- b) laulupäevade korraldamine, aeg, koht;
- c) kontsertkülaskäigud;
- d) noodimaterjali vahetamine, noo- tide soetamine jne.;
- e) kooride kokkukorra kindlaksmää- ramine maa-oludes;
- f) tarviliste küsimuste ülesvõtmine ja nende elluviimine.

7) Kõik koorijuhid L. L. T. osakonna juures moodustavad koorijuhtide sekt- siooni, mille tegevuskava määramine ja kokkukutsumine kuulub osakonna juhatusse kompetentsi.

8) Ringkonna vanem saadab 2 korda aastas juhatussele oma ringkonna tege- vusaruande. Juhatus palub ning ko- hustab ühtlasi r. vanemale tarvilisi andmeid saatma viimase nõudmisel ja palvel.

9) Juhatus soovitab ühineda neid koore, kus on alla 20 laulja-mängija, sest lauljate-mängijate killustamine mõjub halvavalt kooride tegevusele, eriti maaoludes.

10) L. L. Tartum. osak. juhatus loodab, et kõik koorijuhid võtavad neid korraldusi ja soovitusi tõsiselt, aidates seega kaasa meie laulu-muusika kul- tuuri arendamisele.

Igasse ringkonda kuulub 9—16 koori, neist kõige suurem Tartu. Ringkirjad on juba koorijuhtidele välja saadetud ja jääb soovida, et neid korraldusi võetakse tõsiselt.

A. S.

Laste vaimulik lauluraamat

on teoksil praegu Kirikumuusika Sekretariaadil. Lauluraamat, mis si- saldab 128 ühehäälsel vaimulikkul laulu, on mõeldud tarvitamiseks koo- lides ja lastejumalateenistusel. Raam- mat ilmub trükist arvatavasti kevad- pühiks.

Lauljate Liidu Viljandimaa osakonna esinduskogu koosolek

toimus Viljandis 7. veebruaril. Päe- vakorras oli Sakalamaa VI laulupeo aruande, osakonna eelarve ja tegevus- kava kinnitamine. Laulupeo ülejää- gist rajati Sakalamaa laulupidude fond, millesse määrati 1000 krooni. Tähendatud summa protsentidest ja lisaks kr. 150 laulupeo ülejäägist kae- takse käesoleval aastal ettenähtud väljaminekud — 450 krooni. Tahe- takse instrueerida lauljaid ja pasuna- koore.

Edasi peatuti Lauljate Liidu põhi- kirja juures, mis leiti olevat vananen- d ja uuendamist vajav.

Osakonna uude juhatusse valiti H. Kapp, A. Loorits, J. Veldeman, J. Kit- sing, P. Peterson, A. Tiko ja A. Paal. Revisjonikomisjoni — E. Lillak, R. Männason ja A. Valgemäe.

Eesti rahvalaul Roomas

4. veebruaril leidis aset Roomas Lyceum Romane saalis Itaalia kunin- ganna juuresolekul eesti rahvalaulude ja kaasaegsete eesti heliloojate teoste kontsert.

Narvas asutati uus orkester

Narva rahvaülikooli juures asutati *keelpillide orkester*, mis tahab oma ümber koondada kõik muusikast huvitatud isikud tegutsemiseks puhtkunstilises sihtides. Organisatsiooni eesotsas seisavad hrad *N. Klaas* ja *A. Mihailov* (Meri). Esimene orkestri harjutus peeti 7. veebruaril linna ühiskülasaali ruumes.

Helilooja D'Albert surnud

3. märtsil suri äkki südamerabandusse Riias helilooja *Eugen D'Albert*. D'Albert elas möödunud sügisest saadik Riias, kus ajas oma abielulahu- tuse asju.

Öiendus

Meie lehes nr. 2 (1932) lhk. 57 on Palamuse kontserdi kirjelduses eksitav viga, nimelt ei vasta tõele, et klaveril saatis dr. *Kohler*, vaid saatis *Rudolf Peipsi*, Tartust.

Toimetusele saadetud kirjandus

R. Rätsepä „*Kuus laulu meeskoo- rile*“. Tartus, 1932. Sisaldab: „Noored sepad“, „Üks ainus kord“, „Tähed“, „Arm tuli“, „Väikesele armsale“, „Ei ma lähe“. Hind 35 senti.

Jüri Permänn

End. S. Rahmaninov'i, J. Paderevski' ja praegune „Estonia“ klaverihäälestaja

Tallinn, Malmi t. 4-6

Helikunstnike aadresse

Tallinn:

Aavik, Juhan, prof., Liivalaia 25—3.
Abbati, Armando, degli, S. Tartu mnt. 43—13.
Einer, Helmi, ooperi- ja kontserdilaulja, Estonia teatrimaja k. 8.
Franz, Erica, pianist, Kopli tn. 26—3.
Heinrichs, S., konservat. van. klaveri- õpet., Süda tn. 8—9.
Hellat-Lemba, L., konserv. lauluõpe- taja, ooperilaulja, Söörensi 5—15.

Hermann, Otto, helilooja, Pikkjalg 6—5.

Jentson, Amanda, konservat. van. õpe- taja, Pühavaimu tn. 15—8.

Jürgenson, Johannes, helikunstnik, Ahju tn. 6—4.

Kapp-Rukteschell, muusikakool, Har- ju tn. 17—3.

Laan, Herbert, viiulikunstnik, S. Kom- passi 11—5.

Lemba, Th., prof., pianist, Koidula tn. 10—2, telef. 300-82.

Lipand, Ella, kunstlaulja, häälesäädja, Poska tn. 21—1.

Mohrfeldt-Viitol, H., konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11.

Murrik-Polonsky, Niina, klaveristuudio, Lühikejalg 6—5, tel. 449-58.

Nasimov, G., lauluõpetajanna, Imanta tn. 15—2.

Nerep, Verner, Jannseni tn. 7—10.

Normann-Raudkats, Eva, konservat. van. klaveriõp., S. Pärnu m. 35—10.

Papmehl, Alfred, konservat. van. vii- uliõp., Süda tn. 9—2.

Päts, Magda, kontserdilaulja, lauluõpe- taja, Raua tn. 33—4.

Riives, Valentine, Tehnika tän. 16-f—1.

Tamm, Aino, Tallinna konservat. lauluõpetaja, Tina 23—20. Tel. 302-40.

Tenno, Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni 4—7, telef. 447-78.

Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õp., Loode tn. 7—8.

Vettik, Tuudur, Tehnika tn. 19—6.

Vörk, Enn, Toompuiestee 4—8.

Tartu:

Neuman, Leenart, lauluõpet. Assistent: *Paula Neuman*, kontserdi- ja ora- tooriumilaulja, Tähekvere 36.

Pärnu:

Laja, Peeter, muusikaõpetaja, Väike Posti tn. 4.

Rakvere:

Mesiäinen, E., muusikaõpetaja, õp. seminar.

Tallinn:

Neggo, Gerd, tantsu- ja liikumisstuu- dio, Rahukohtu tän. 4—2.

Olbrei, Rahel, ballettmeister, Tallinn, Kreutzvaldi tn. 17—29.

PÄÄ- JA VASTUTAV TOIMETAJA
RIHO PÄTS

VÄLJANDJA
EESTI LAULJATE LIIT

TALLINN, LAI 12, TELEFON 431-82

TOIMETUS: { LEENART NEUMAN
RIHO PÄTS
TUUDUR VETTIK

A. Arder

Tallinna konservatooriumi lauluõpetaja. Ooper, oratoorium, kontsertlaul

Kaupmehe 11-a-8

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tunnid klaver ja orel
Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Pikk 60-8
Kõnet. 12-1 ja 4-6

Hugo Schüts

Viiulikunstnik. Estoonia teatri kontsertmeister. Viiulitunnid

Rannavärava p. 11-13

Ida Järv

Lõpetand Tall. konservat. Kontsertsolist. Lauluõpetaja. Kooridele häälesäädmisses mitmeaastane praktika. Soovikoral väljasõit väljaspoole
Nõmme, Tähe 38
Kõnet. 5-7

Aug. Kristal'i keelpillide tööstus

Tallinn, Väike Pärnu mnt. 12
Telefon 32-21. Asut. 1889. a.

Tuntud kui kõige vanem ja suurem tööstus Eestis — soovitab oma ladust ainult kõrgeväärtuslikku tööd — kättesaadava hinnaga

Parandused — ruttu ja hästi

Hääd

raadio vastuvõttu
saate

„URANIA“

anoodpatareisid kasutades

Klaveritööstus K. SAAR

Lilivalaia 32 Telefon (20)798

Soovitab
otse töökojast **planinosid**,
mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad välismaa kuulsam. firmade omadega
Parimaks tõenduseks — ostud ja soovitud muusika-asjatundjalt

KLAVERIHÄÄLESTAJAD

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja
Tallinn, Endla t. 9-7 Telefon 453-26

E. USLALL

Klaveriehitaja, -tehnik ja -häälestaja
Tallinn, Harju t. 36-3 Telefon 443-72

BORIS KAUP

Klaverimeister, -häälestaja, -parandaja ja -poleeriija. Tallinn, Heina t. 29. Tel. 443-42

M. KREMM

Klaveri- ja harmooniumi-häälestaja. Tallinn, Katusesepäi t. 4 (töökoda). Telef. 310-31

JOAN PEET

Diplom.klaverimeister, -parandaja, akkord-häälestaja. Imanta t. 9-2, telefon (2)12-22

Uudistooteid!

Johann Tamverk

„Võiks otsast alata“ — melodeklamatsioon klaveri saatel. E. Enno'sõnadel. Hind 1 kr. 20 senti.

„Talvine õhtu“ — melodeklamatsioon klaveri saatel. V. Ridala'sõnadel. Hind 80 senti.

„Õhtu rahu“ — soololaul L. Koidula'sõnadel. Hind 50 senti.

Müügil Laulj. Liidu büroos, Lai 12

Saadetakse välja postiteel, kui väljaande hind rahas või postmarkides saadetakse ette

Müüa

I-se järgu B-klarnett

J. H. Zimmermann'i vabrikust 188, ühes konservat. progr. koolide- ja nootidega ning kõigi tarvetega. Tallinn, Vabriku ja Kungla tän. nurgal, maja nr. 20/40, krt. 8.

SEGAKOORILE ilmus trükist

X üldlaulupeo erisegakoori noodiraamat

- SISUKS:
1. Kasehaldjate laul	— M. Saar
2. Murelaul	— E. Aav
3. Noored sepad	— R. Tobias
4. Laulu võim	— J. Aavik
5. Sirisege sirbikesed	— C. Kreek

Sellest kogust leiate oma repertuaari uusi ja täiendavaid segakoorilaule.

Hind 1 kroon, Lauljate Liidu liikmeile 70 senti.

PASUNAKOORILE ilmus trükist

J. Niksman'i „Põhjalaagri marss“

Mängitav 9—19 pilliga.

Trükitud hääle paberile, nägusa välimusega.

Hind 2 kr. 50 senti, Lauljate Liidu Pasunakooride Sektsiooni liikmeile 1 kr. 50 senti.

R. Kull'i säades „Eesti Laulud I“

Sisaldab: 1) „Isamaa mälestus“, 2) „Kaunimad laulud“ ja 3) „Kungla rahvas“.

Sobivad ettekandenumbrina, laulukoori ja ühislaulu saatena.

Mängitavad 9—22 pilliga.

Hind 2 kr. 50 s., liikmeile 1 kr. 50 s.

Müügil Lauljate Liidu büroos, Tallinna, Lai 12

ESIMENE EESTI KINNITUS AKTSIASELTS EESTI LLOYD

ASUTATUD 1919 A.

ASUKOHT TALLINNAS, PIIRK TÄN. 11, OMAS MAJAS.

TELEF. NR. 430-08, 448-94.

Toimetab: ELU-,
TULE-,
ÕNNETUSJUHTUDE-,
MURDVÄRGUSTE-,
KLAASI- JA
VEOKINNITUSI.

Edasikinnitus kapitaiirikastes välismaa seltsides. Seltsi poolt seni väljamakstud kahjude summa ulatub üle

kahesaja kahekümne miljoni sendi.

See on parimaks tõenduseks kinnitamise määratust kasust.

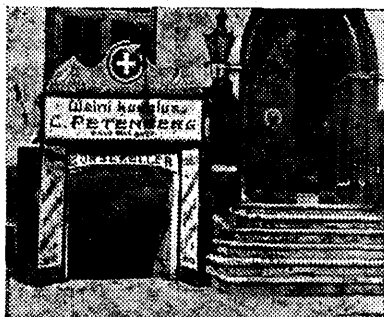
S e e p ä r a s t

KINNITAGE OMA ELU JA VARANDUS KUNI VEEL AEG!

C. PETENBERG

ASUT. 1849

TALLINN, PIIRK 17, BÖRSIKELDER TEL. 434-85

Täiel. ladu kodu- ja välismaa jookidest:

Veinid

Champagner

Cognac

Liköörid

ainult kõige kõrgemas häduses.

Gustav Heinmanni kondiitriäri

Tallinn, Suur Karja t. 4, telefon 445-47

soovitab Kevadepühiks

suures valikus ja parimas headuses

**igatseltsi shokoladi ja
martsipani mune ja
vigureid.**

Tellimiste vastuvõtmine

**pashade, tortide, puu-
kookide, baabade ja
kulitschide peale.**